

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1916. Första kammaren. Nr 72.

Lördagen den 20 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran lagutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden och memorial nr 37—40 ävensom första kammarens första tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande nr 17.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets den 16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 98, i anledning av väckt motion angående förnyad utredning rörande hela flottstationsfrågan, och

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till Sveriges allmänna exportförening,

biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra sammansatta stats- och lagutskottets den 16 och 17 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för anordnande under åren 1916 och 1917 av kurser för befäls- och annan särskild utbildning vid landstormen, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att undergå befäls- eller annan särskild utbildning vid landstormen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets den 16 och 17 innevarande månad bordlagda betänkande nr 24, i anledning av väckt motion om tullfrihet för vid tråktillverkning använt grovt frålgarn, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo lagutskottets den 16 och 17 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 35, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fastställande av högsta pris å vissa varor

vid krig, krigsfara eller andra utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m., *dels ock* i ämnet väckta motioner.

På framställning av herr talmannen beslöts att föreliggande utlåtande skulle företagas till avgörande punktvis samt det i punkten 1 intagna lagförslaget, där så erfordrades, paragrafvis med promulgationsstadganden, ingress och rubrik sist, varefter utskottets hemställan skulle föredragas, att vid behandling av 1 § i detta lagförslag överläggningen finge omfatta förslaget i dess helhet, samt att lagtext icke skulle behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begärdes.

Vid sedermera i enlighet härmed skedd föredragning av utlåtandet bifölls vad utskottet däri hemställt.

*Om ersättning
åt friherre
S. Raab för
liden förlust
genom en
fastighets åter-
vinning till
kronan.*

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande nr 70, i anledning av väckt motion om ersättning åt friherre Sten Raab för liden förlust genom en fastighets återvinning till kronan.

I en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande handläggning hänvisad motion, nr 15, av herr *Karl Johan Ekman*, hade hemställts, att riksdagen ville besluta att åt friherre S. Raab bevilja ersättning för den förlust, som tillskyndats honom genom återvinning till kronan av hemmanet $\frac{3}{16}$ mantal Smedjevik i Madesjö socken, med belopp, som riksdagen kunde finna skäligt, dock ej under den av kronan för hemmanet erhållna köpeskillingen 4.080 kronor jämte ränta därå efter fem procent för år från den tid, då hemmanet till kronan återvanns.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på uppgivna skäl hemställt, att berörda motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av, bland andra, herr *Holmquist* beträffande utskottets motivering.

Herr *Ekman*, *Karl Johan*: Jag har i min motion hemställt, att, riksdagen ville besluta att åt friherre S. Raab bevilja ersättning för den förlust, som tillskyndats honom genom återvinning till kronan av hemmanet $\frac{3}{16}$ mantal Smedjevik i Madesjö socken, med belopp, som riksdagen kunde finna skäligt, dock ej under den av kronan för hemmanet erhållna köpeskillingen 4,080 kronor jämte ränta därå efter fem procent för år från den tid, då hemmanet till kronan återvanns.

Jag ber nu, herr greve och talman, att få precisera detta yrkande så, att jag hemställer om beviljande av nämnda minimibelopp, 4,080 kronor, jämte ränta enligt nyss angiven beräkningsgrund.

Innan jag går vidare, vill jag bestämt betona, att jag icke för talan för någon viss person, vare sig friherre Raab eller någon

annan. Ej heller tager jag den ringaste hänsyn till, huruvida hemmanet under friherre Raabs och hans fångesmäns tid skötts med vinst eller förlust. Dock vill jag nämna, å ena sidan, att under friherre Raabs besittningstid från hemmanet sålts skog, och å andra sidan, att hemmanet varit hårt intecknat. Värdet av den sålda skogen har uppgivits olika; men enligt ett vid motionen fogat intyg av en med förhållandena synnerligen förtrogen person, kronolänsmannen J. Waldén, har det behållna värdet av den från ifrågavarande hemmansdel försälda skogen icke uppgått till högre belopp än till omkring 8,000 kronor, vilket belopp är lägre än de i hemmanet då varande inteckningarna.

Ej heller vill jag taga hänsyn till den åborätt till hemmanet, friherre Raab möjligen kunnat göra gällande, men vars förefintlighet utskottet i sitt utlåtande bestrider.

Intet av allt detta vill jag åberopa. Det som intresserar mig är uteslutande själva sakfrågan; det är frågan, huruvida den formella rätten i all sin stränghet här skall tillämpas, eller huruvida icke billigheten fordrar, att en ny tids humanare rättsuppfattning även i detta fall skall få göra sig gällande.

I enlighet med den romerska rättens uppfattning har hos oss under gångna tider gällt, att hävdeinstituet icke kunde vinna tillämpning på egendom, som tillhörde staten. Hade någon egendom på ett eller annat sätt obehörigen frånhänts kronan kunde den alltså århundraden efteråt återvinnas från den, som då innehade egendomen, även om denne och generationer före honom i den fullaste goda tro såsom ägare besuttit egendomen. Denna lagstiftning gällde hos oss till den 1 januari 1882, då lagen om tjuguarig hävd av den 22 april 1881 trädde i kraft. I denna nya lag gjordes den princip gällande, att besittning i god tro skulle kunna genom 20-årig hävd skyddas icke allenast emot enskilda utan jämväl emot kronan. Hänsynen till de bestående förhållandenas helgd och till de därpå grundade personliga rättsanspråken segrade då över statens formella rätt.

Men den nya, humanare rättsprincipen kunde icke omedelbart tillämpas. Den äldre strängare lagstiftningen erbjöd ingen utgångspunkt för beräkningen av de 20 år, hävden skulle omfatta även gentemot kronan. Man nödgades därför i fall, varom här är fråga, då det gällde kronan, stadga, att hävdetiden skulle räknas från den dag, då den nya lagen trädde i kraft. Familjen Raab hade innehaft egendomen ända ifrån 1870-talet. Den nya lagen trädde i kraft den 1 januari 1882. Tjugu år därefter, alltså den 1 januari 1902, skulle hävd varit vunnin och varje anspråk på återvinning från kronans sida därefter varit icke allenast obiligt utan även olagligt.

Men nu upptäcktes av en tillfällighet år 1897, fem år före hävdetidens utgång, att hemmanet var av krononatur, eller rättare stod antecknat i jordeböckerna såsom varande av krononatur. Det låg i sambruk med en annan familjen Raab tillhörig, lika stor hemmansdel av kronoskattenatur. Å hela detta $\frac{2}{3}$ mtl hade lag-

*Om ersättning
åt friherre
S. Raab för
tiden förlust
genom en
fastighets åter-
vinning till
kronan.
(Forts.)*

Om ersättning
åt friherre
S Raab för
tiden förlust
genom en
fastighets åter-
vinning till
kronan.
(Forts.)

fart beviljats; men vid närmare granskning befanns, att endast $\frac{3}{16}$ mtl var av kronoskattenatur. Återstående $\frac{3}{16}$ mtl, om vilket nu är fråga, stod, som nämnts, i jordeboken antecknat såsom krono.

Advokatfiskalen i kammarkollegium uttog nu stämning å friherre Raab och genom vederbörande häradsrätts utslag den 15 juli 1898 dömdes friherre Raab att genast till kronan avträda hemmansdelen, trots att i målet upplystes, att densamma icke varit i kronans besittning sedan i slutet av 1700-talet utan från den tiden — alltså i mer än 100 år — alltjämt befunnit sig i enskild ägo samt lagfarits och in-tecknats såsom enskild egendom.

Utslaget var emellertid formellt riktigt. Före år 1882 gällde ju icke hävd mot kronan; och efter år 1882 hade familjen Raab icke innehåft hemmanet så länge, att hävd hunnit förvärfvas. Det fattades 5 år. Friherre Raab överklagade icke heller domen utan lät den vinna laga kraft.

Hemmanet såldes sedan utav kronan och inbragte i köpeskillning 4,080 kronor, samma belopp som nu i mitt yrkande föreslås till ersättande.

Således, kronan har gjort en alldeles opåräknad vinst; men friherre Raab är berövad ett hemman, som han och hans fångesmän före honom i god tro såsom ägare innehåft i mer än 100 år.

Mina herrar, jag ber om uppmärksamhet för denna fråga, ty den förtjänar det; jag ber om ursäkt, att jag säger det, men jag anser, att frågan verkligen är viktigt.

Jag sade, att kronan gjort en alldeles opåräknad vinst men att friherre Raab berövats ett hemman, som han och hans fångesmän före honom i god tro innehåft i mer än 100 år. Och jag sade, att det icke är fråga om att icke häradsrättens utslag är fullkomligt riktigt.

Det är formellt rätt. Men jag vågar likväl tro, att den verkliga rätten ligger på friherre Raabs sida. Den naturliga rättskänslan hos var och en av oss måste säga, att det förhåller sig på detta sätt. Och jag skall i korthet söka angiva de skäl, som åtminstone för mig härvid äro de bestämmande.

Det första skälet är det, att häradsrättens utslag var grundat på en rättsuppfattning, som, när utslaget avkunnades, redan var i lagstiftningen övergiven, ehuru den under övergångstiden formellt kvarstod till följd av svårigheten att på annat sätt ordna själva det tekniska förfarandet vid övergången från det gamla systemet till det nya.

Det andra skälet är detta: Hemmanets avhändande från kronan till enskilda i slutet av 1700-talet kan hava varit fullt lagligt. Häradsrättens utslag förutsätter ju, att det skall hava varit ett olagligt avhändande, men jag påstår, att det *kan* hava varit ett lagligt. Därom vet man numera ingenting. Utskottet säger självt: »Huru härvid från början tillgått, har i ärendet icke kunnat utredas.» Det enda, varpå kronans anspråk stödes, är anteckningen i jordeboken, att hemmanet är av krono-

natur. Och häradsrätten hade full rätt att stödja sitt utslag på denna anteckning. Men antag, att denna anteckning är felaktig, att hemmanet i slutet på 1700-talet i laga ordning skattades men att man glömt att omföra det i jordeboken från krono till skatte. Sådana fel ha begåtts förr. Utskottet säger, att huru härvid från början tillgätt, har i ärendet icke kunnat utredas.

*Om ersättning
åt friherre
S. Raab för
liden förlust
genom en
fastighets åter-
vinning till
kronan.*

(Forts.)

Det tredje skälet finner jag ligga däri, att om det nu också skulle inträffat, att mitt för näsan på alla myndigheter ett helt hemman i slutet av 1700-talet obehörigen frånhändes kronan, så är i allt fall friherre Raab, som 100 år efteråt lagligen köpt hemmanet, fullkomligt oskyldig till det misstag eller det olagliga förfarande, som ledde till ett sådant avhändande. Och fullkomligt visst är, att ett dylikt avhändande icke kunnat ske utan fel eller försummelse från en eller flera av de kronans tjänstemän, som haft att förvalta och öva tillsyn över kronans jord-egendomar. Blir ett sådant tjänstefel uppenbart mer än etthundra år efteråt, så bör väl kronan själv stå den lidna skadan och icke vältra förlusten över på en enskild medborgare, som så långt efteråt i god tro köpt egendomen men råkar innehava densamma just på den tid, då felet upptäckes.

Denna uppfattning delades fullständigt av de synnerligen framstående jurister, som uppgjorde förslaget till 1881 års hävd-delag, bland dem presidenten K. J. Berg och sedermera justitieministern Axel Örbom. De yttra i motiveringen till förslaget: »Den omständighet, att en egendom någon gång i tiden blivit avhänd kronan eller allmän inrättning kan naturligtvis icke vara känd för den, som i god tro efter lång tids förlopp förvärvar egendomen. — Därest gällande lags bestämmelser efterlevas vid prövning av sökt lagfart, synes det emellertid osannolikt, att lagfart kan komma att beviljas å någon egendom av nyssnämnda slag eller att, om genom något förbiseende lagfarten skulle beviljas, detta förhållande icke genast skulle upptäckas av kronans ombudsmän.» Detta uttalande gällde framtiden; men samma omsorg måste givetvis förutsättas hava funnits även hos en gången tids ombudsmän för tillvaratagande av kronans rätt.

De nämnda sakkunniga göra vidare i ett annat sammanhang följande uttalande: »Å ena sidan står en person, som i den föreställning, att han är rätt ägare, faktiskt tagit och fortfarande har egendomen i besittning, förfogar över densamma och avkomsten därav samt fullgör alla ägaren åliggande förpliktelser eller, i korthet sagt, är i fullständig utövning av alla äganderättens förmåner jämte därvid häftande skyldigheter. Å andra sidan uppträder en person (det är i detta fall kronan), som antingen ej någonsin avvetat, att den ifrågavarande egendomen varit hans tillhörighet eller, om han vetat det, underlåtit att åt sina ekonomiska förhållanden och särskilt åt det betydande värdeobjekt, vilket här är i fråga, ägna tillbörlig uppmärksamhet och vård samt därigenom i större eller mindre grad själv våld-

Om ersättning
åt friherre
S. Raab för
tiden förlust
genom en
fastighets åter-
vinning till
kronan.
(Forts.)

lat, att egendomen kunnat komma ur hans egen och stanna i annans besittning. Formellt kvarstående såsom ägare har han dock materiellt upphört att vara det, då han under en längre tid — åsidosatt de med äganderätten förknippade förpliktelserna. Om ursprungliga ägaren — såsom allmänligen torde vara händelsen — sålunda mer eller mindre har sig själv att skylla för det inträffade förhållandet, att äganderättens utövning övergått till annan, bör väl ock påföljden därav — själva rättighetens upphörande — skäligen drabba honom själv och ej den andre, vilken ingen försummelse ligger till last.» Det var den tankegången som gjorde att man år 1881 övergick från det äldre systemet — som tillämpats på friherre Raab — till det nya system, som nu råder.

Vill man säga, att detta uttalande är helt allmänt hållet och kanske icke passar in på förevarande fall, så kan jag likväl åberopa ännu ett uttalande, avgivet i själva den föreliggande saken från en erfaren jurist, nämligen häradshövdingen, f. d. hovrättsrådet G. Ribbing i Uppsala. Hans utlåtande är lämnat på begäran av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet den 25 juni 1914 och har sålunda officiell karaktär. Han yttrar, efter att hava redogjort för omständigheterna i saken:

»att det torde böra beaktas, att hemmanet Smedjevik i sin helhet under loppet av ett århundrade opått från ägare till annan lagfarits såsom varande av skattenatur och såsom sådant jämväl in-tecknats;

att då friherre Raab köpte detsamma, han alltså hade grundad anledning antaga, att hans fångesmäns äganderätt till hemmanet var otvivelaktig;

samt att, med hänsyn härtill, förlusten av hemmanet måste betraktas såsom ett friherre Raab oförskyllt tillskyndat lidande, så mycket kännbarare, som han fortfarande att stå i ansvar för de i hemmanet in-tecknade förbindelserna, då uppgående till 11,000 kronor.»

Det framgår av vad jag nu haft äran anföra, att kronan äger full rätt till hemmanet — formellt och enligt äldre rättsuppfattning; men att enligt den humanare rättsuppfattning, som numera hos oss gäller och fått sitt uttryck i 1881 års hävdslag, friherre Raab är den, som har den verkliga rätten på sin sida.

Vid sådant förhållande synes mig starka billighetsskäl tala för att den begärda ersättningen beviljas.

Uteslutande på dessa skäl, herr greve och talman, yrkar jag alltså bifall till det av mig i början av mitt anförande framställda yrkandet.

Herr Ericsson, Aaby: Herr greve och talman, mina herrar! Detta är ett gammalt bekant ärende för denna kammare och för riksdagen. Det har, som herrarna torde erinra sig, varit före ett par gånger förut och allttjämt rönt samma öde, d. v. s. avslag. Men detta öde har drabbat frågan icke allenast i riksdagen. Som herrar-

na veta, har det varit process. Och enligt laga kraftvunnen dom har friherre Raab icke rätt till detta hemman eller någon ersättning därför. Vidare har ärendet upprepade gånger dragits inför Kungl. Maj:t genom skrivelser, men Kungl. Maj:t har icke funnit sig föranlåten att göra någon framställning till riksdagen, vilket också torde tydligt visa, att Kungl. Maj:t icke har ansett det vara ett rättmätigt krav.

Därtill kommer det förhållande, som herrarna ha sig bekant, att under de många år, som friherre Raab och hans släkt innehaft egendomen, ha de åtnjutit avkastningen av densamma, och någon ersättning för denna avkastning har icke blivit krävd. Till sist har friherre Raab sålt skog från hemmanet för ungefär lika mycket som han betalade för detsamma, när han köpte det av sin mor.

Under sådana förhållanden har riksdagen föregående år icke ansett skäligt att bifalla härom då väckta motioner. Och jag får uppriktigt säga, att det förvånade mig, när jag fick se detta ärende återupptaget, och detta till på köpet av en inom riksdagen och kyrkomötet så skolad man, som den ärade motionären. Jag vågar för min del uttala den förhoppningen, att riksdagen fortfarande vidbliver sitt beslut, så mycket mer som de grunder, som den ärade motionären anfört, enligt mitt förmenande äro ganska svaga. Han har åberopat ett par intyg. Det är en f. d. länsman Waldén — han är numera icke länsman utan egendomsagent under någon firma i de där trakterna — som givit det ena intyget. Det andra är av friherre Raab själv. Om detta intyg har motionären fällt det, jag vågar säga, dräpande omdömet »vilka uppgifter jag emellertid icke haft tillfälle att närmare granska». När man kommer med sådana stöd för en motion, tror jag knappast, att man kan våga hoppas på kammarens bifall.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr H o l m q u i s t: Herr greve och talman! Jag har vid detta utflåtande låtit anteckna mig som reservant beträffande motiveringen. Det är i själva verket icke för att bestrida, att utskottets motivering innehåller en hel del även för mig avgörande fakta och skäl för det slut, vartill utskottet kommit, och i vilket slut jag för min del, som nämnt, instämmer.

Jag vill påpeka, vad den siste ärade talaren berörde, att denna fråga väl om någon har varit prövad ur *billighetssynpunkt*. Det låter ju icke tänka sig, att Kungl. Maj:t vid olika tillfällen skulle med den argumentation, som anförts hos Kungl. Maj:t av friherre Raab, ha ställt sig fullkomligt avvisande mot hans yrkande, om det verkligen förebragts allvarliga och naturliga billighetsskäl, som bort vinna beaktande. Det bör väl kammaren ha tämligen klart för sig.

Varför jag särskilt nu begärde ordet, var för att bemöta en uppgift av den näst siste talaren. Han åberopade i sin långa argumentation bland annat, att friherre Raab är ansvarig för de inbördes kronan återförvärvat fastigheten, som genom hovrättens dom, sedan kronan återförvärvat fastigheten blevo utan värde. Ja, det yttrades även av hovrättsrådet Ribbing i den av honom avgivna promemorian,

*Om ersättning
åt friherre
S. Raab för
liden förlust
genom en
fastighetsåter-
vinning till
kronan.*
(Forts.)

Om ersättning
 åt friherre
 S. Raab för
 liden förlust
 genom en
 fastighets åter-
 vinning till
 kronan.
 (Forts.)

och jag vill således utgå från detta faktum. Men, herr talman, hur går det verkligen, ifall friherre Raabs talan, som den föres av motionären, skulle vinna bifall? Jo, då ställer sig saken så, att av dessa 4,080 kronor med ränta skulle, om friherre Raab hade innehaft fastigheten, och in-teckningarna sålunda fortfarande varit kvar, fästade vid fastigheten, icke ett öre ha blivit över för friherre Raab, ty dessa medel hade gått till de 11,000 kronor värda in-teckningarna i fastigheten. Nu blevo dessa in-teckningar undanröjda. Det är möjligt, ehuru icke visat, att friherre Raab fortfarande häftar för betalningen av dessa in-teckningar. Men det är en ofantlig skillnad att ha en utfästelse av en person i den ekonomiska ställning, som sorgligt nog friherre Raab befinner sig i, och att ha dessa in-teckningar graverande en fastighet, där de ha förmånsrätt.

Om således någon i det föreliggande fallet skulle ha något anspråk på en känsla av billighet och därmed förenad välvilja från statens sida, så är det efter mitt begrepp de personer, som genom statens återbördande av fastigheten gått förlustiga *hela sin förmånsrätt på grund av meddelad in-teckning*. Om det en annan riksdag, sedan frågan blivit fullständigt utredd, blir fråga om de billighetsskäl, som dessa in-teckningshavare möjligen kunna åberopa, så får jag uppriktigt säga, att jag har den känslan, att jag för min del icke kan ställa mig avvisande mot deras krav, därest såsom nämnts frågan fullt klarlägges. Däremot kan jag icke finna under nu föreliggande förhållanden något som helst billighetsskäl för annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr Ekman, Karl Johan: Det har anmärkts, att saken varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning på det sättet, att friherre Raab har begärt, att Kungl. Maj:t skulle förelägga riksdagen proposition i ämnet. Jag tror, att det förhåller sig så, men det må jag väl säga, att nog måste Kungl. Maj:t ställa sig tveksam i en sådan fråga, då ju kronan genom laga kraft vunnet utslag blivit tillerkänd äganderätten till hemmanet, och den formella rätten alldeles givet är på kronans sida. Däremot finner jag det vida lättare för riksdagen att här utöva den billighet, som saken kräver.

Det är möjligt, och jag tror, att här har spelat in frågan om friherre Raabs ekonomiska ställning och den tanken, att om han nu får ersättning, blir det endast till in-teckningshavar-nas fördel. Men jag vill påpeka, att den saken icke alls här bör tagas i betraktande, ty om icke annat står dock friherre Raab i personligt ansvar för in-teckningarna. Han står fortfarande i ansvar för dessa in-teckningar, visserligen icke för alla men för en stor del, och han har berövats den egendom, som skulle täcka dessa in-teckningar. Samtliga i hemmanet meddelade in-teckningar och skuldsedlar äro utfärdade av hans föräldrar. Således är det ganska visst, att han såsom arvinge till dem står i ansvar för denna skuld, och han har också uppgivit för mig, att han gör det.

Saken ligger således så, att man låter honom behålla sin skuld men berövar honom de tillgångar, som skulle täcka denna skuld. Jag kan icke anse, att det skulle vara förenat med rättvisa och billighet att lämna saken i sådant skick. Jag anhåller alltså, och med hänsyn till att den grundsats, som ligger under det domstolsutslag, varigenom han berövades hemmanet, i nu gällande svensk lagstiftning är övergiven, att få vidhålla mitt yrkande.

*Om ersättning
åt friherre
S. Raab för
tiden förlust
genom en
fastighets åter-
vinning till
kronan.
(Forts.)*

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats dels bifall till vad utskottet hemställt, dels ock, av herr *Ekman, Karl Johan*, att kammaren skulle bevilja åt friherre S. Raab ersättning i nu ifrågasvarande hänseende med ett belopp av 4,080 kronor jämte ränta därå efter fem procent för år från den tid, då omförmälda hemman till kronan återvanns.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till vad utskottet hemställt vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 70, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och bifalles herr Karl Johan Ekmans under överläggningen framställda yrkande i frågan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 89;

Nej — 28.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 16 och 17 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 71, i anledning av väckt motion om anslag till beredande av ersättning åt personer, som genom rättegång förlorat andel i lägenheten Storvallen i Hedesunda socken.

*Ifrågasatt
ersättning åt
personer, som
genom sättegång förlorat
andel i lägenheten
Storvallen.*

I en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 52, av herr *C. G. Ekman* hade hemställts det riksdagen måtte besluta att till Kungl. Maj:ts disposition ställa ett förslagsanslag av kronor 10,000 att, efter prövning på sätt Kungl. Maj:ts kunde finna skäligt, tilldelas dem, som på grund av högsta domstolens utslag i mål rörande lägenheten Stor-

Ifrågasatt ersättning åt personer, som genom rättgång förlorat andel i lägenheten Storvallen.

(Forts.)

vallen, Hedesunda socken, förlorat genom köp förvärvad eller genom arv eller eljest erhållen andel i nämnda lägenhet.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att förevarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr talman! Då en enskild motionär fått sin framställning avstyrkt av ett enhälligt utskott, bjuder nog klokhetsregeln honom att uppge striden även i det fallet, att han icke blivit övertygad av den motivering, som utskottet använt. Jag skall i detta fall också följa denna klokhetsregel, men jag ber att till utskottets motivering få dels foga en randanmärkning, dels inlägga en viss gensaga och slutligen i korthet uttala en förhoppning.

Min anmärkning gäller utskottets uppfattning rörande innebörden av den ursprungliga rätt, som lägenhetsinnehavarna ha haft. Jag tror icke, att det är så alldeles säkert, att utskottets mening om vad den rätten inneburet är riktig. Atminstone ha både de administrativa myndigheterna och domstolarna ställt sig på en annan ståndpunkt, när de på grund av denna rätt tillerkänt lägenhetsinnehavare fastebrev med full äganderätt. Men jag vill endast i förbigående anmärka detta, då det kanske i viss mån är grundläggande för det framtida bedömandet av deras ersättningsanspråk.

Min gensaga gäller utskottets uppfattning, att »innehavarna av de andelar av ifrågavarande 'lägenhet', vilka varit föremål för överlåtelse, i varje fall icke torde sakna utväg att hos sina fångesmän kräva ersättning för utbetalda köpeskillingsbelopp». Visserligen kunna de begära, men de sakna bestämt all utsikt att *erhålla* sådan ersättning. Dels dödsfall, dels medelslöshet, dels emigration bland tidigare försäljare göra det fullkomligt omöjligt för ifrågavarande lägenhetsinnehavare att från sina fångesmän erhålla sådan ersättning.

Slutligen vill jag beträffande utskottets anvisning därom, att åbokommittén har att verkställa utredning rörande rekognitionsskogshemman samt å under bruk skatteköpta hemman befintliga lägenheter, säga, att jag — inom parentes vill jag uttala ett tack till utskottet för dess utlåtande i denna del — betraktar utskottets utlåtande såsom ett direktiv för åbokommittén att upptaga det av mig i motionen berörda fallet till prövning och att jag betraktar det också såsom ett löfte från riksdagens och jordbruksutskottets sida om välvillig behandling och ett verkligt hänsynstagande till billighetsskäl, när ärendet efter dylik utredning återkommer. Detta bör också stå, förefaller det mig, i god samklang med vad utskottet uttalat i en annan punkt, där utskottet beträffande sådana lägenhetsinnehavare, som stå i utsikt att förlora sina hemman till kronan, förklarar sig anse, att kronan bör uppgiva sina anspråk eller ock lämna ersättning. Det kan icke kännas mindre bittert för lägen-

hetsinnehavare, som förlorat av dem med fastbrev innehavda lägenheter till bolag, än för dem, som förlora sina hemman till kronan.

Herr talman! Jag har intet yrkande att göra.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

*Ifrågasatt ersättning åt personer, som genom rättegång förlorat andel i lägenheten Storcullen.
(Forts.)*

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets den 16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 72, i anledning av väckt motion om efterskänkande av kronans eventuella, på rättegång beroende rätt till hemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Bygdås nr 2 Norrgården samt en därifrån avsöndrad lägenhet; och nr 73, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående eftergift av kronans eventuella, på rättegång beroende rätt till vissa fastigheter m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 16 och 17 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 74, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående tillsättande av en jordkommission.

Ang. tillsättande av en jordkommission..

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 186, hade herr *Vennerström* m. fl. hemställt,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om tillsättande av en *jordkommission* med uppgift

att på grundvalen å redan verkställda utredningar eller efter i mån av behov företagna undersökningar, hos Kungl. Maj:t föreslå åtgärder för återgång till kronan av sådana till bruks understöd av kronan upplåtna allmänningar, kronoskogar och hemman, där ändamålet med upplåtelsen genom brukens nedläggande förfelats;

att sådana åtgärder måtte främst avse under bruk skatteköpta hemman, samt rekognitionsskogshemman i alla de fall, där villkoret om skogarnas användning för sitt med donationen avsedda ändamål, bruksdriftens understöd, ej längre upphölles, men även andra fall, där större domäner frångått kronan på ett sådant sätt, att skäl förefunnas för en undersökning om huruvida statens rätt och bästa häri iakttagits.

I anledning av förevarande motion hade utskottet, med tillämpning av 46 § riksdagsordningen, införskaffat yttrande i ärendet från kammarkollegium, vilket yttrande såsom bilaga bifogats utskottets utlåtande.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på återopade grunder hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motion ville i

Ang. tillsättande av en jordkommission.
(Forts.)

skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för att utredning snarast möjligt måtte kunna, på sätt kammarkollegium antytt, verkställas angående äganderättsförhållandena beträffande de grupper av fast egendom, som i motionen avsåges, samt eventuellt för riksdagen framlägga det förslag för tillvaratagande av kronans eller enskildas intressen, vartill utredningen kunde föranleda.

Reservation hade avgivits av, bland andra, herr *Ernst Lindblad*, greve *Wachtmeister*, herr *Barthelson*, friherre *Hermelin* och herr *Fagerlin*, vilka på anförda skäl ansett utskottet böra hemställa, att förevarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Ericsson*, Aaby: Herr talman! Jag har icke varit i tillfälle att deltaga i utskottets behandling av detta ärende, men hade jag det varit, hade jag förenat mig med reservanterna från denna kammare, och på grund härav ber jag att få yrka bifall till deras reservation.

Herr *Holmquist*: Herr greve och talman! Den siste ärade talaren har icke till sitt yrkande fogat några som helst skäl, och jag får sålunda antaga, att han delat de skäl, som angivits i den reservation, som kan sägas vara förstakammarreservationen.

Det är nu två förhållanden, om vilka alla, utom reservanten herr *Hage*, tyckas vara eniga. Det ena är, att kravet på en jordkommission tillbakavisas såväl i utskottsmajoritetens uttalande som av särskilt de reservanter, med vilka herr *Aaby Ericsson* har instämt. Om den saken behöver jag sålunda icke här orda, ty det förefaller mig, som om uppfattningen härvidlag över en väsentlig del av linjen är fullt klar. Likaledes är man enig med avseende på ett annat förhållande, som motionärerna berört, nämligen beträffande vidtagandet av särskilda åtgärder, när det gäller att skydda åborna på vissa hemman. I det fallet ha samtliga vederbörande, om vilka här är fråga, påpekat, att den saken redan är överlämnad till en kommitté och blir sålunda i den ordningen utredd och närmare prövad. Skillnaden mellan utskottsmajoritetens uttalande och förstakammarreservanternas liksom även vissa av andra kammarens reservanters är frågan: skriva eller inte skriva; genom en skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga hänsyn till vissa förhållanden, eller ha den kolartron på reservationens innehåll, att vissa åtgärder komme att träffas, utan att Kungl. Maj:t på något sätt oroas med en skrivelse. Det är de två ståndpunkterna. Då det gäller frågan om att här få en utredning av kronans ställning till vissa eganderättsfrågor och därmed få klarlagda såväl kronans rätt och intressen som de enskilda jordinnehavarnas rätt och intressen, så äro både reservanterna och utskottsmajoriteten fullkomligt ense. Och med undantag av herr *Hage* äro alla även eniga om, att en sådan utredning bör anförtrös åt *kammarkollegium*, som redan nu har dylika frågor inom sin ämbetsrayon. Nu har ju kammarkollegium i det utlåtande,

Ang. tillsättande av en jordkommission.
(Forts.)

som officiellt är meddelat utskottet, förklarar, att en sådan utredning är önskelig ur flera synpunkter; och det är väl alldeles givet, att när kammarkollegium uttalat detta, så är det med den känslan att utan särskilt initiativ från statsmakternas sida kommer en sådan utredning icke till stånd, ty det är väl alldeles klart, att om det vore så, som reservanterna säga, att kammarkollegium när som helst kan påbörja en sådan utredning utan vidare hänvändelse till Kungl. Maj:t och utan Kungl. Maj:ts direkta anordnande, så hade kammarkollegium redan gjort detta. Icke kan det vara meningen att tillstyrka denna skrivelse — ty så måste jag läsa kammarkollegii uttalande — på samma gång man har den uppfattningen, att detta går, utan att någon som helst befallning från Kungl. Maj:ts sida äger rum. Jag kan sålunda icke finna annat, än att man har all anledning att antaga, att om man vill det gemensamma målet, så är den väg, som utskottsmajoriteten ifrågasatt, den effektiva, under det att reservanternas blott platoniska välvilja för saken, medför mycket liten effekt. Vill man sålunda här göra något, kan jag icke finna annat, än att då bör man avlåta en skrivelse.

Sedan har uti denna fråga kommit med, såsom en ganska naturlig sak för övrigt, att den svenska staten borde hava en *förteckning över svenska statens fastigheter*. Då man säger detta såsom ett önskemål år 1916, verkar det nästan som en sorts anakronism. Jag ber få berätta, att vi hade förmånen att på utskottsavdelningen höra en av vårt lands främste kännare på detta område, en av kammarkollegii allra bästa krafter, och då tillät jag mig att till honom göra den frågan, om det fanns något annat kulturland i Europa, som icke hade någon förteckning på statens fasta egendom. Blygsam som han är, förklarade han, att han icke kunde med visshet säga, att det fanns något sådant land, men han hade all anledning att tro, att så icke var förhållandet, och att Sverige härvidlag stod tämligen ensam. Nog får man väl erkänna, att när kammarkollegium har påpekat detta förhållande, och då det är en sak, som borde vara alldeles naturlig, kan det finnas starka skäl, att i detta sammanhang även taga upp denna fråga, samt såsom sagt icke gäller något annat än att staten bör ha förteckning på sina fastigheter. Om för något århundrade sedan en sådan förteckning hade funnits, så tror jag, att den skulle för båda parterna medfört oerhört stora fördelar, och att statens jordfråga i de fall, då staten står såsom ägare gent emot enskilda innehavare, nu skulle vara i ett helt annat läge, än vad den för närvarande är. Ett par av reservanterna ha gått med på, att denna fråga är av stor betydelse, och det kan man icke annat än efter kammarkollegii utredning erkänna, men de ha förklarar, att den icke ligger inom motionens ram. Ja, ville de ha den inom motionens ram, kunde de gått med på vad utskottet sagt i den punkten, ty utskottet har som bekant rätt att vidga motionens ram, men det ha de icke önskat. De övriga reservanterna ha helt och hållet tegat. De tyckas uppenbarligen ha den kolartron, att en sådan förteckning, som bort vara uppgjord för århundraden sedan, i alla fall någon gång skall komma till stånd utan att man besvärar Kungl. Maj:t med

Ang. tillsättande av en jordkommission.
(Forts.)

någon skrivelse. Jag kan åtminstone icke förstå deras yttrande på annat sätt. Nu kan man säga, såsom det verkligen nämndes på avdelningen på något håll, att i denna sak har man icke haft något väsentligt obehag av förhållandena. Ja, jag har redan påpekat det allmänna läget mellan statens rätt och de enskildas, vilket har gjort, att både staten och de enskilda ha haft stora olägenheter. Men det är även ett annat förhållande, som bör uppmärksammas. Genom denna splittring mellan olika myndigheter, som skola bevaka statens intressen, kan kronans rätt gå förlorad. Det har för icke så länge sedan meddelats en Kungl. Maj:ts dom, där det var alldeles klart, att staten hade rätten på sin sida, men därför att oriktig statens funktionär förde kronans talan, upptogs icke kronans talan till prövning. Jag tror, att det är ett förhållande, som borde vara tillräckligt för att ådagalägga nödvändigheten av att något göres.

Sedan är det en annan sak, som jag icke kunnat få fullt bekräftad, men som man har mycket stor anledning att antaga, att den är riktig, och det är, att kronan köpt fastigheter, som redan tillhört kronan. Kan det vara rimligt, att vi befinna oss i ett sådant läge, att man på allvar gör ett sådant påstående. En dylik uppfattning borde väl ögonblickligen kunna rättas genom att gå till den förteckning över kronans fastigheter, som man borde ha tillgång till, men som icke finnes. Som det nu är ställt får man nöja sig med att tro, att påståendet är beroende på ett misstag. Det är emellertid ett rykte, som vunnit icke obetydlig tilltro såsom jag fått nära nog bekräftat.

Ja, det är egentligen dessa olika uppfattningar, som skilja utskottsmajoriteten och åtminstone denna kammars reservanter. Jag kan icke förstå annat, än att om man är enig om *syftet*, borde man kunna ena sig om *medlen*. Då man i detta utlåtande, om jag undantar den *kläm*, om vilken första kammarens reservanter enat sig, har fullkomligt likartade åskådningar, så kan jag icke tänka mig annat än att den naturliga följden borde vara att hos Kungl. Maj:t göra en underdånig anhållan i den riktning, som utskottet föreslagit och kammarkollegium här tillstyrkt.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Fahlén: Herr talman! Jag har endast delvis deltagit i behandlingen av detta ärende på avdelningen i utskottet. och följaktligen hade jag kunnat lämna åt dem, som följt hela ärendets behandling inom utskottet, att yttra sig i frågan, men då det föreföll mig, att utskottets vice ordförandes anförande var något knapphändigt och blottat på motiv, kunde jag icke underlåta att begära ordet och framföra några skäl, varför jag under den förberedande behandlingen av frågan ställt mig på den ståndpunkt, som innefattas i herr Lindblads m. fl. reservation.

Vad nu kammarkollegii yttrande i detta ärende beträffar, vill jag först fästa uppmärksamheten därpå, att mot bestridande av mig och andra kammarkollegium fick till sig remitterad en fråga, huru-

vida kollegium själv hade tillfälle att fullgöra de förpliktelser, som kunde antagas komma att läggas på den föreslagna jordkommissionen. Jag ansåg en dylik frågeställning icke riktig med hänsyn till motionens innehåll och vidare olämplig, enär motionärerna uttalat så starkt klander mot ämbetsverkets sätt att hittills iakttaga kronans intressen. På den av utskottet gjorda förfrågan har emellertid kammarkollegium svarat, »att kollegiet och dess advokatfiskalsämbete, enligt den för ämbetsverket gällande instruktionen, redan nu äger befogenhet och förty skyldighet att bevaka kronans rätt till i huvudsak all den fasta egendom, motionärerna tänkt sig skulle bliva föremål för jordkommissionens undersökningar», och att kollegiet för sin del icke hade något att erinra mot, att den rättsliga omvårdnaden av de i nådiga förordningen den 27 maj 1898 omförmälda, till bergverkens understöd anslagna skogar, som nu stå under domänstyrelsens förvaltning, uppdragas åt kollegium. På grund härav förklarade kammarkollegium såsom generellt svar på den till kollegiet riktade frågan, att kollegiet vore i tillfälle att åtaga sig de åligganden, som enligt motionärens förslag skulle handhavas av jordkommissionen. Detta är ett svar från kollegium, som för mig är avgörande för att icke vilja vidtaga någon åtgärd i anledning av motionen. Det finnes ju understundom hos riksdagen och dess utskott en viss välvilja, som tager sig uttryck uti, att man icke gärna avslår motioner utan hellre, om man icke kan bifalla dem i dess helhet, dock yrkar bifall i någon del eller på visst sätt, och ibland kan det sålunda hända, att utskottsutlåtandena bli en rätt talande illustration till det förhållande, som här för åtskilliga år sedan framhölls av en högt aktad ledamot såsom kännetecknande för riksdagens förhandlingar, nämligen att fråga och svar understundom komma att stå i olika kasus. Detta synes mig verkligen vara förhållandet här, och när jag har denna uppfattning, nödgas jag upptaga tiden något med att återgå till den motion, som här föreligger.

Denna motion avser inrättandet av en särskild jordkommission, som skall träda vid sidan av, för att icke säga i stället för kammarkollegium, med i mångt och mycket andra och nya uppgifter än detta statens ämbetsverk. Det framgår alldeles tydligt av en mängd uttryck i motionen såsom dess syfte att få en särskild institution, varigenom man skulle kunna skapa särskilda åtgärder för att tillvinna kronan egendomar vid sidan av nu tillämpade legala och rättsliga former. Genom nya lagstiftningsåtgärder, som det talas om på flera ställen, skulle åstadkommas »överensstämmelse i lagstiftningen angående bruksindustrien», så att det avsedda syftet, nämligen återgående i större omfattning av egendomar till kronan, måtte kunna vinnas. Motionen innehåller vidare, som jag nyss antydde, en mycket stark kritik av kammarkollegii hittills varande verksamhet. Det åberopas, att i vissa fall ha kronans intressen åsidosatts på grund av bristande omvårdnad och skötsel av de rättsliga förhandlingarna, särskilt i det fall, som den föregående talaren nämnde. Det står talat någonstädes om, att det är icke sagt, att man kan på-

Ang. tillsättande av en jordkommission.
(Forts.)

Ang. tillsättan-
de av en jord-
kommission.
(Forts.)

räkna ämbetsverkens eller kollegii goda vilja eller något dylikt. Jag hittar nu icke stället, så jag kan icke återge verba formalia, men av allt framgår, att här är icke fråga om att komplettera kammarkollegii eventuellt bristande arbetskrafter, utan här är fråga om att skapa en institution, som med tillämpning av helt andra och nya former skall kunna på ett genare och bättre sätt än genom en rättslig procedur nå det mål, som motionen åsyftar. Jag kan icke vara med om ett sådant betraktelsesätt, ty i detta liksom i andra fall får väl staten ställa sig på den rättsliga ståndpunkten såsom part mot den enskilde. Det har ju kronan redan gjort, och man har hört talas om senast i dag, hurusom de processer, som av kronan mot enskilda anlagts genom kammarkollegium, svällt ut och blivit för många, och man har visat sig angelägen om att sätta en damm för dessa processer. Nu skulle man måhända söka en annan utväg eller eventuellt samma utväg för att påskynda återvinningsförfarandet. Dessutom är detta begrepp, jordkommissionen, sådant det framkommer i motionen, så synnerligen svävande, att man egentligen icke vet vad det är. Närmast torde väl egentligen motionärerna ha tänkt sig, att det skulle bli en i viss mån fortlöpande institution, som man tänkt sig ungefär i samma stil som en vanlig parlamentarisk riksdagskommitté eller måhända någon slags ny civilkommission. Gentemot detta har emellertid kammarkollegium framhållit det oundgängliga kravet på att de som skola sköta kronans rätt i förevarande fall böra vara personer i ansvarig ämbetsmannaställning, och jag tror, att den synpunkten icke bör förbises. Skulle det tvärtom vara så, att den föreslagna kommissionen är tänkt såsom ett verk, analogt med kammarkollegium, då kan det väl i alla fall icke vara praktiskt att på detta sätt lösa frågan. Då är det väl enklast att söka få en förstärkning av kammarkollegii arbetskrafter, därest de nuvarande befinnas otillräckliga.

Vad nu beträffar majoritetens uttalanden om förslaget, så säger den, att det är nödvändigt att få till stånd en utredning rörande de grupper av fast egendom, som motionen företrädesvis avser. Ja, men hur skall man kunna få denna utredning? Kammarkollegium är sýselsatt med denna utredning, och i den mån den fortskrider, anhängigör kollegium i förekommande fall rättslig talan till bevarande av kronans rätt. Jag förstår icke, hur man skall kunna tänka sig att genom extraordinära åtgärder vinna mer än vad som nu kan vinnas genom ett ämbetsverk, för så vitt det har tillräcklig arbetskraft. Saknas sådan, är det kollegii egen sak och jämväl Kungl. Maj:ts att försöka åvaga-bringta rättelse häri, och detta vore väl då den allra lämpligaste vägen och icke att tillsätta en kommitté eller kommission, vad man nu vill kalla det. Det är nog i själva verket förhållandet med denna motion, som så ofta är fallet, att man så tydligt har fastslagit för sig ett visst mål, att medlet för att nå detta mål har blivit det centrala i motionen. Vi ha haft många sådana exempel: jag kan ju tala om åboutredningen. Där var det också en liknande motion, och utredningen kom till stånd efter att första kammaren lämnat sitt bifall till en skrivelse till Kungl. Maj:t i ärendet. Nu är man missbelåten

Ang. tillsättande av en jordkommission.

(Forts.)

med denna åboudredning, och man hör livliga klagomål mot kommittén. Detta har utskottet i all synnerhet fått tillfälle att erfara, som fått sig tillskickat en hel mängd skrifter med rätt ampra anmärkningar mot det sätt, varpå den sköter sitt arbete. Det föreslogs vidare riksdagen, att ett särskilt anslag skulle lämnas att bereda rättshjälp åt åbor. Detta avslogs visst en eller två gånger i första kammaren, men slutligen bifölls det i gemensam votering. Nu är man missbelåten och säger, att dessa medel tillhandahållas under allt för stränga villkor och garantier. Om åborna skola begagna sig av detta anslag, vilja de ha dessa medel i sin egen hand, för att själva personligen och genom sina egna, d. v. s. åboförbundets, organ, till vilka de ha förtroende utföra dessa processer. Jag vet nu icke, om det beror på den av mig nämnda omständigheten, men förhållandet är, att dessa 15,000 kronor endast till en del — jag törs icke säga, huru mycket, men jag tror, att det icke är mera än omkring hälften — ha tagits i anspråk under det år, för vilket de anslagits. Resten är besparad till detta år, och som bekant har riksdagen redan beslutat, att dessa besparade medel skola få användas till det avsedda ändamålet. Jag har icke blivit övertygad under de överläggningar i utskottsavdelningen som jag övervarit, att här föreligger ett verkligt trängande behov att vidtaga extraordinära åtgärder. Då staten har ett särskilt ämbetsverk, avsett att skydda och vårda statens rätt på ifrågavarande område, synes det mig kunna fordras, att detta ämbetsverk med stöd av sina instruktioner fullgör denna skyldighet, i synnerhet som jag tror, att en var måste medgiva, att det förfogar över mycket framstående krafter med stor sakkunskap på detta område, vilket också in amplissima forma erkänts av föregående talare.

Vad däremot beträffar den, såvitt jag förstår, av motionen jämförelsevis oavhängiga frågan om upprättande av en liggare, upptagande statens samtliga fastigheter, har jag personligen ingenting att däremot invända, men givetvis är det så, att denna fråga ligger så på sidan om motionen, att det icke kan göras något yrkande endast på denna lilla punkt i form av en reservation. Men det vill jag uttala, att jag anser en sådan åtgärd, naturligtvis under förutsättning att den får en lämplig praktisk begränsning, skulle vara av stor betydelse, och den synes mig böra kunna anses rätt oundgänglig för staten, likaväl som det skulle anses oundgängligt för en enskild person.

Herr talman, jag anhåller att få yrka bifall till den reservation som är avgiven av herr Lindblad m. fl.

Herr Ström: Herr talman! Jag har begärt ordet för att säga några ord till förmån för den reservation, som är avgiven av herr Hage. Det synes mig att denna reservation närmast står i överensstämmelse med den i ämnet väckta motionen om inrättande av en verklig jordkommission. Motionen har blivit avstyrkt av utskottet, som i stället har yrkat, att man skulle förstärka kammarkollegii arbetskrafter. Den sak det här gäller är av den oerhörda vikt för samhället och har en sådan betydelse för tillvaratagandet av samhällets rätt och kronans

Ang. tillsättande av en jordkommission.
(Forts.)

intressen, att man icke kan anse, att vad det här gäller att tillvarataga blir i längden tillvarataget genom att gå den väg, utskottet föreslår. Det gäller ju skogsmarker och annan jord av alldeles ofantliga arealer, som gått från kronan till enskilda, alldeles som det har varit fallet förut under skilda perioder i vår historia, och som till slut medfört, att kronan såsom under Gustav Vasa och Karl XI genom särskilda *kraftåtgärder* själv måst se till att få sin rätt åter.

Den sak som det här gäller är sålunda enligt min övertygelse av den betydelse, att man icke kan komma ifrån den, icke kan få en lösning av den, förrän man kommit till en verkligt genomgripande och allsidig utredning, som, såvitt jag förstår, endast kan verkställas genom en fristående, opartisk kommission, som tager hela frågan under sin prövning.

Det är ju nu så, att i och med att dessa jorddomäner gått från kronan till enskilda har också följt, att en mängd människor, som varit självständiga bönder under kronan, därigenom att deras besittningsrätt gått förlorad förvandlats till lösa arbetare eller halvt rättslösa brukare under bruk och bolag. Dessa människor ha förlorat den rätt, som de ägde under kronan. Det finnes synnerligen intressanta papper som omtala hur detta har gått till, som jag emellertid icke skall taga kammarens tid i anspråk med att närmare redogöra för. Men de äro talande för hur fattiga människor förlora sin rätt.

Det förhåller sig också så, att anledningen till att man här begär en ordentlig utredning är den, att kronans rätt i väsentlig mån har vårdslösets under långa tider av slarviga ämbetsmän. Man har låtit mycket viktiga papper rörande kronans rätt förfaras. Det berättas i riksdagskretsar ett par anekdoter om hur det kan ha gått till under vissa tider. Det berättas sålunda, att det en gång i ett verk fanns en vaktmästare, som på lediga stunder sysslade med bokbinderi, och det visade sig sedan, att han för sitt bokbinderi hade råkat använda viktiga handlingar, som rörde kronans rätt uti ting, som ha samband med statens jordegendomar. Det berättas också, att det i ett verk fanns en städerska, som på lediga stunder var karamellkokerska, och så upptäckte man en vacker dag, att hon för dessa karameller hade använt en del av kronans skatteköpsbrev, som man återfann på det sättet. Ett faktum är, att en hel del skatteköpsbrev och andra viktiga papper för kronans rätt icke finnas i statens behåll, utan ha förkommit på ett eller annat sätt. Så litet ha dessa handlingar ansetts värda och stor har vårdslösheten varit.

Nu förstår jag emellertid mycket väl, att det finnes ingen som helst möjlighet att i denna kammare uppnå ett bifall till herr Hages reservation, som i det stora hela sammanstämmer med motionen. Jag skall därför icke heller göra något yrkande om bifall till denna, ehuru jag är övertygad om att denna linje är den enda riktiga och att den kommer igen framdeles

och då med ökad styrka. Jag skall i stället be att få yrka bifall till utskottets förslag som ett litet steg, fast mycket obetydligt, i rätt riktning.

Jag vill slutligen framhålla, att när reservanterna från denna kammare säga sig icke kunna tillstyrka utskottets förslag på den grund att Kungl. Maj:t icke skulle underlåta att utan initiativ från riksdagens sida träffa åtgärder i sådant syfte som av utskottet föreslås, så synes det mig, att man ställer sig på en otroligt formalistisk ståndpunkt, då man samtidigt på sid. 4 säger, att »vikten av för såväl kronans som enskildas vidkommande, att snarast möjligt det osäkerhetstillstånd undanröjes, vilket förefinnes med anledning av den bristande utredningen rörande äganderätten till ifrågavarande fastigheter torde ligga i öppen dag». Om det nu är så, att det är av stor vikt, att dessa svårigheter undanröjas *snarast möjligt*, kan jag icke finna annat än att dessa ärade reservanter logiskt borde gå på den linjen, att de tillstyrkte en skrivelse till Kungl. Maj:t för att kunna *snarast möjligt* bereda kammarkollegium de ökade arbetskrafter som skulle möjliggöra för kammarkollegium att undanröja detta outhärdliga osäkerhetstillstånd.

Herr Petersson, Alfred: Ja, herr talman, jag förstår ju mycket väl den siste talarens ställning och uppfattning rörande denna fråga och dess behandling. Han är övertygad om att här föreligger en hel del oklara förhållanden beträffande äganderätten till vissa fastigheter, och han vill ha denna oklarhet undanröjd. Han tror icke, att kammarkollegium eller någon annan myndighet, som finnes till, är lämplig att utföra denna utredning och sprida ljus över dessa oklara frågor, och därför ville han helst ha en särskild kommission tillsatt för ärendet, men därför att han nu icke tror sig ha någon utsikt att få denna sin önskan realiserad, ansluter han sig till utskottets yrkande och instämmer i kravet på att få till stånd en skyndsam utredning genom kammarkollegium. Denna ståndpunkt är lätt att förstå. Däremot är den ståndpunkt mycket svår, om icke omöjlig, att förstå, som intages av reservanterna och som företrädes här senast av den ärade talaren på Norrlandsbanken, herr Fahlén, ty även han och även reservanterna erkänna precis som utskottet och den siste talaren, herr Ström, att här föreligger mycken oklarhet, här finnes ingen tillfredsställande utredning rörande äganderättsförhållandena till dessa fastigheter. Han och reservanterna erkänna, att det uppenbarligen är av stor vikt, att en sådan klarhet vinnes, att osäkerheten fortast möjligt bör undanröjas, men icke förty sluta reservanterna trots detta erkännande med ett avstyrkande av varje åtgärd för att främja detta syfte och detta mål, som alla erkänna, att man bör sträva efter. Jag förstår icke alls sammanhanget och logiken i ett sådant resonemang. Utskottets majoritet anser icke, att denna utredning bör anförtros åt en särskild kommission, och det av många skäl. I detta fall har ut-

Ang. tillsättande av en jordkommission.

(Forts.)

Ang. tillsättan-
de av en jord-
kommission.
(Forts.)

skottsmajoriteten, som redan förut av en föregående talare, herr Holmquist, åberopats, hänfört sig till kammarkollegii yttrande. Det är en mycket grannliga uppgift, en uppgift som kräver mycket stora insikter i dessa vanskliga rättsförhållanden, och man har ansett, att kammarkollegium just skulle vara den lämpligaste myndigheten att anförtro denna sak åt. Därför har man icke velat vara med om tillsättandet av en särskild kommission. Kammarkollegium självt har förklarat sig vara kompetent och ansett sig vara den lämpligaste myndigheten att handhava »den rättsliga omvårdnaden», som det heter i dess yttrande, om kronans fastigheter. Nåväl, därom äro också reservanterna eniga. Men då säger kammarkollegium, som jag tror mycket riktigt, att motionärerna uppenbarligen ha tänkt sig, att det ifrågasatta utredningsarbetet skulle bedrivas skyndsamt, och en förutsättning för att kollegium skyndsamt skall kunna bedriva detsamma måste vara en förstärkning av kollegii arbetskrafter, då kollegium redan förut är strängt upptaget med åtskilligt annat, såsom det framhålles i dess yttrande. Just därför att kammarkollegium självt icke kan ställa i utsikt att någon utredning i dessa frågor inom rimlig tid kan åvägabringas, om man avstår från något ingripande från riksdagens sida, är det utskottet har ansett det synnerligen lämpligt, om man vill uppnå någonting i denna fråga, om man vill bringa klarhet i oredan, att man skriver till Kungl. Maj:t och begär erforderliga åtgärder, det må vara det eller det, men erforderliga åtgärder, för att en utredning skall kunna åstadkommas i dessa frågor så skyndsamt som möjligt och på sätt kammarkollegium antytt. Jag kan nu icke finna annat än att alla skäl tala för ett bifall till denna hemställan, i synnerhet om det är någon mening, något allvar i vad reservanterna själva ha erkänt, nämligen att det uppenbarligen är av stor vikt, att det bringas klarhet och reda i dessa förhållanden. Det är därför, herr talman, jag icke kan annat än yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Lindblad, Ernst: Jag vill föra i kammarens minne, att det icke är mer än åtta dagar sedan riksdagen på framställning från Kungl. Maj:t beslöt att öka arbetskrafterna i kammarkollegium och därtill beviljade icke mindre än 69,275 kronor, varutav redan under detta år skulle förskottsvis kunna användas 17,950 kronor. Bland dessa nya tjänstemän, som skulle anställas, äro just två på advokatfiskalskontoret, eller just den avdelning, som har att syssla med dessa ärenden. Är det då lämpligt, att man här kanske ytterligare skriver om att förstärka verkets arbetskrafter? Man bör väl i stället lugnt överlämna åt dessa nyanställda tjänstemän att jämte de gamla ombesörja just de utredningar och uppdrag de hittills alltjämt haft hand om. Jag kan icke finna det lämpligt att avlåta någon skrivelse rörande detta.

Jag vill erinra om ett annat ärende, som vi nyss behandlat.

Det var fråga om, ätt man skulle avskriya i sista instans rättegångar, som äro anhängiggjorda av den advokattfiskal, som fört kronans talan. Man tyckte då, att när de kommit upp i högsta instans, var det skäl att låta dem avgöras där. Sedan kunde riksdagen, ifall kronan mot förmodan skulle få rätt, se till, om man borde avstå från denna rätt eller vilka andra åtgärder som kunde tillgripas. Jag tror, att facit av all den talan advokattfiskalsämbetet hittills fört i dessa jordprocesser består i två vunna mål. Och är det då så mycket vunnet för kronans räkning här, att man anser sig rent av ögonblickligen böra genom att öka antalet tjänstemän och utvidga hela proceduren offra vad kronan möjligen kan återvinna. Jag tror, att man kan låta de arbetskrafter som redan finnas anställda arbeta i lugn.

Ang. tillsättande av en jordkommission.
(Forts.)

Vidare har det framhållits här, att det skulle vara högst nödvändigt, att man skulle få en liggare över alla kronans fastigheter. Ja, nu är så fallet i domänstyrelsen, att där upprättas vart femte år en liggare över kronans domäner, och denna kommer till riksdagen och jordbruksutskottet. Likaså har järnvägsstyrelsen det väl ordnat med sina fastighetsförvärv. I dessa samlingar bliva alla kronans nyförvärv ordentligt hopsamlade. Jag tror, att i de fall, som några av talarna här ha anfört, skulle man icke ha haft så stor fördel av en riksliggare. Utsikterna att få fram någon full klarhet på detta område äro ofta mycket minimala och ofta nog skulle man i en sådan förteckning få skriva: »här har kronan anspråk på den och den fastigheten, men det är under utredning, äganderättshandlingen saknas» o. s. v., och då frågar jag: är det så mycket vunnet med en sådan liggare? Jag tror, att vi här utan betänkande kunna avsluta oss till förstakammarreservanternas utlåtande, och jag ber därför få yrka bifall till detsamma.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle avslå vad utskottet hemställt och antaga det förslag, som innefattades i den av herr Ernst Lindblad m. fl. vid utlåtandet avgivna reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på antagande av herr Lindblads m. fl. förslag vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som avslår vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 74 och antager det förslag, som innefattas i den av herr Ernst Lindblad m. fl. vid utlåtandet avgivna reservation, röstar

Ja;

Ang. tillsättan-
de av en jord-
kommission.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna ha-
va utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 45.

Om ökat skydd
för kvinnor
å offentliga
platser.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts den
16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande nr 16, i anledning av
väckt motion angående ökat skydd för kvinnor å offentliga platser.

I en inom första kammaren väckt och till behandling av dess
första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 84, hade herrar *Petrén*
och *von Koch* hemställt, at riksdagen ville besluta att i skrivelse till
Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, på vad
sätt ökat skydd måtte kunna beredas kvinnor mot att å gator och
andra offentliga platser bli föremål för till osedlighet syftande be-
mötande.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på andragna skäl hem-
ställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kamma-
rens åtgärd föranleda.

Herr von Koch: Som kammaren torde finna, avser den
ifrågavarande motionen att åstadkomma en utredning i syfte att
»ökat skydd måtte kunna beredas kvinnor mot att å gator och andra
offentliga platser bli föremål för till osedlighet syftande bemötande».
Motionen är ett uttryck för de önskningsar, som från skilda kvinno-
håll, representerande olika partier, uttalats, och man torde därför
kunna säga, att från kvinnornas sida det mycket starkt uttryckts
ett behov att åstadkomma förbättrade förhållanden på detta område.
Det är naturligtvis också av ett stort intresse att få reda på hur
vederbörande polismyndigheter, som för närvarande hava att upp-
rätthålla ordning och skick på gator och offentliga platser, ställa
sig till denna fråga. Det tillfälliga utskott från andra kammaren,
som haft i uppdrag att behandla en med förevarande likalydande
motion, har verkställt en utredning i sådant avseende, och i första
kammarens tillfälliga utskotts utlåtande finnas intagna uppgifter
från Uppsala och Lund. Det är emellertid ett flertal polismyn-
digheter i andra städer, som även givit uttryck åt sitt intresse för
denna fråga och påyrkat vissa åtgärder för att bättre ordning skall
komma till stånd på gatorna. Då i sistnämnda utskotts utlåtande
dessa uttalanden icke återgivas, skall jag tillåta mig att anföra ett
par ord om vad dessa innebära.

I Norrköping har polismästaren ifrågasatt, att straffmaximum
i 11 kap. 15 § strafflagen, för närvarande utgörande 100 kronor,

borde höjas, vilket skulle vara till gagn i sådana fall, då någon gjort sig skyldig till upprepade förseelser eller eljest svårt förbrutit sig.

*Om ökat skydd
för kvinnor
å offentliga
platser.
(Forts.)*

I Karlskrona har polismästaren uttalat sig bland annat sålunda: »Ehuru i regel torde gälla, att kvinnor, som vilja gå i fred på gatorna, också få göra det, äro dock undantagen, särskilt i större städer, så pass allmänna, att åtgärder i motionens syfte nog kunna vara på sin plats.»

I liknande riktning uttalar sig även polismästaren i Malmö.

I Hälsingborg uttalas av polismästaren, att förhållandena i detta hänseende på sista tiden tenderade till en förändring till det sämre, och han framställde särskilt det önskemålet, att åtal skulle få ske av allmän åklagare efter angivelse av målsäganden, emedan han anser, att åtalsförfarandet beträffande dessa brott på kvinnornas synpunkt är svårhanterligt, i ty att brotten i fråga endast kunna åtalas av målsäganden.

Polismästaren i Lund gör följande ganska uttrycksfulla uttalande: »Dock är det min bestämda övertygelse, att en mera effektiv lagbestämmelse för dylika brott skulle vara välbehörlig och verka sedlighetsbefrämjande samt å allmän plats bereda större skydd för kvinnor.»

Stadsfiskalen i Örebro säger, att vårt land kontrasterar på ett mycket olyckligt sätt i detta avseende med Amerikas Förenta stater och åtskilliga länder i Europa. Han tillägger: »Händelser, som mången gång förekomma här, skulle helt enkelt vara otänkbara i sådana länder, där det ju icke skulle falla någon in att försvara ett sådant beteende därmed, att det ofta händer, att män tilltalas i osedligt syfte av kvinnor.»

Slutligen vill jag nämna, att polismästaren i Gävle yrkar på avsevärt höga böter för förargelseväckande beteende och åtskilliga andra åtgärder, som skulle verka i samma, sedlighet befrämjande riktning. Och detsamma är förhållandet med polismästaren i Borås.

Jag tror mig med denna lilla axplockning ur polismyndigheternas yttranden i denna fråga hava visat, att det verkligen förefinnes behov av att straffbestämmelserna på detta område skärpas högst betydligt, för att de skola bliva tillfyllestgörande gentemot kvinnofridsstörare. Vederbörande utskott är icke heller främmande för den tanken, ty utskottet säger: »Utskottet vill dock icke bestrida, att det skulle lända till gagn, om en skärpning av ifrågavarande straffbestämmelser komme till stånd, eller om varje brott mot kvinnofriden komme under allmänt åtal.» Men utskottet anser sig i alla fall icke kunna gå med på den föreslagna riksdagsskrivelsen, emedan utskottet säger, att det icke torde falla inom utskottets befogenhet att ingå på bedömandet utav strafflagsfrågor utan måste lagutskottet behandla frågor av denna art.

Jag hade hoppats att det i alla fall skulle vara möjligt att nu få till stånd en riksdagsskrivelse. Men då denna fråga varit föremål för behandling i andra kammaren och vederbörande utskott där icke ansett sig kunna gå med på en skrivelse på grund av samma

Om ökat skydd
för kvinnor
å offentliga
platser.
(Forts.)

formella skäl som första kammarens utskott, torde man, om icke till äventyrs någon person, som sitter inne med större formell erfarenhet vill uppträda här och säga, att han är av motsatt åsikt, vid detta tillfälle icke kunna komma till positivt resultat.

Det skulle i så fall för mig och min medmotionär endast återstå att återkomma till en annan riksdag i så god tid, att lagutskottet kan hinna att behandla frågan. Med hänsyn till den välvilliga behandling vederbörande tillfälliga utskott bestått motionerna, får man hysa vissa förhoppningar om att riksdagen skall ställa sig välvillig till det syfte, motionärerna ha velat uppnå.

Det kan emellertid tänkas en möjlighet att vi icke skulle behöva återkomma till denna fråga nästa år, och det skulle vara, om Kungl. Maj:t upptog denna angelägenhet i samband med det väntade förslaget i reglementeringsfrågan. Jag tillåter mig därför för närvarande allenast uttrycka en önskan, att regeringen ville ägna denna fråga sin uppmärksamhet och bringa densamma till riksdagens beprövande i samband med behandlingen av reglementeringskommitténs betänkande.

Herr Thyren: Herr talman, mina herrar! Det är endast till följd av den omständigheten, att motionärerna ifrågasatt vissa strafflagsändringar, som jag tillåtit mig begära ordet.

Den strafflagsändring, som man närmast synes ha tänkt på, vore skärpning av 11 kap. 15 §, rörande *gatufriden*. Jag vill emellertid göra motionärerna särskilt och herrarna i allmänhet uppmärksamma på, att en skärpning av straffet för gatuoväsen väl rimligen skulle i främsta rummet drabba icke de fall, varom här är fråga, utan snarare sådana upptåg, som varje natt torde förekomma på Stockholms gator av prostituerade kvinnor och deras följn. Vad det här gäller, antastande av anständiga kvinnor, förförelseförsök och dylikt, torde just ur synpunkten av gatuoväsen göra sig mycket mindre gällande; och man kan ju förmoda, att ju mer verklig fara fallet skulle innesluta, desto mera diskret går det till. Att således söka komma åt, vad motionärerna här vilja, genom att höja straffmaximum för gatufridsbrott tror jag är från början alldeles förfelat.

Helt annorlunda ställer det sig däremot, om man ser det ur synpunkten av *ärekränkning*. Men då får jag göra herrarna uppmärksamma på, att vår lag för närvarande innehåller två paragrafer för sådan ärekränkning, nämligen 9 och 11 §§ i 16 kapitlet strafflagen, och att, förutsatt att ärekränkningen är av svår beskaffenhet, straffet redan för närvarande går upp till 6 månaders fängelse. Enligt motionärernas ståndpunkt skulle väl detta vara ärekränkning av svår beskaffenhet, och då hava vi således redan ett straff av nämnda valör, vilket väl, om det kommer till tillämpning, torde få anses vara för ändamålet fullt tillräckligt.

Ytterligare torde kunna komma i betraktande straff för *tvång*, brott mot den personliga friheten. Där hava vi för fullbordat tvång redan en straffbestämmelse i 15 kap. 22 §, som går upp

till 2 års straffarbete. Vill man tillmätta någon praktisk betydelse åt vissa fall, som under diskussionen i andra kammaren framdrags, nämligen »kvinnojakt» medelst automobil o. d., skulle vi för att komma åt dem antagligen bliva tvungna att införa en bestämmelse, som jag för länge sedan av annan anledning påyrkat, då Åkarpslagen var på tal, nämligen om straff för *försök* till dylikt straffbart tvång.

Slutligen kan man betrakta oskicket som sedlighetsbrott ur synpunkten av *förförelse*. Men detta måste rimligtvis medföra helt andra konsekvenser, än motionärerna antyda. Skall nämligen den straffas, som försöker en förförelse genom att antasta en för honom obekant kvinna på gatan, blir det många andra fall, som i första rummet skulle straffas, närmast verklig förförelse av helt unga kvinnor; flere utländska strafflagar straffa ju förförelse av kvinnor t. ex. under 16 år. Naturligen måste först och främst fullbordat brott vara straffbart, om man ger sig in på att bestraffa försök — därtill väl oftast tämligen ofarliga.

Jag tror således, att det icke rätt lätt låter sig göra att på den nuvarande strafflagens grund komma åt saken genom en enkel operation, genom en förhöjning av straffsatser, såsom motionärerna föreslå. Därmed kanske vore nog sagt, om icke motionen och än mer debatten i andra kammaren givit anledning till ytterligare några ord. Ty hela detta försök förefaller mig vara ett synnerligen klassiskt exempel på huru man *icke* bör gå till väga i fall sådana som det föreliggande. Vi hava här att göra med symptom — nattlig framfart på stadens gator mestadels av helt unga män mot unga kvinnor — symptom, som hava vittgripande orsaker, rätt lätta att förstå. En ungdom i storstäderna, som från början uppvuxit under inflytande av osedlig litteratur, teatrar, biografier, danslokaler och ofantligt mycket annat, däribland en viss opinion i en del tidningar, som ställa sig emot varje försök att komma åt de där missförhållandena och som hålla en skyddande hand över dem — det är klart, att hela den härav alstrade livsåskådningen måste medföra, att denna ungdom betraktar nu förevarande fråga på det sätt den gör, och framkalla sådana missförhållanden, som motionärerna vilja komma åt.

Men då är det också klart, att liksom ifall det t. ex. vore tillåtet att överallt i samhället försälja rusdrycker och att egga folk till förtärandet av dylika, det icke vore rätta sättet att straffa dem, som till slut gäve vika för dessa attacker, utan tvärtom att försöka komma åt det onda i sin rot och hindra utbudandet m. m., så bör man även här förfara på samma sätt; så har man även här att försöka komma åt de orsaker i form av dålig uppfostran, litteratur och mycket annat, som framkallat den åskådning och den stämning, som med naturnödvändighet föda sådana här fall.

Jag vill ytterligare tillåta mig nämna en siffra, som jag i annat sammanhang anförut förut. Om man vet, att antalet venerskt nyinsjuknade i Stockholm årligen uppgår till nära 8,000 — det är den sista siffran för år 1915 — och om man vet, att bland

*Om ökat skydd
för kvinnor
å offentliga
platser.
(Forts.)*

Om ökat skydd
för kvinnor
å offentliga
platser.
(Forts.)

dessa 8,000 bortemot 2,000 äro kvinnor, så kan man naturligtvis därav sluta sig till, att det måste finnas ett mycket stort antal kvinnor ute nattetid på stadens gator, vilka icke torde visa någon större motvillighet mot de närmanden, om vilka här är tal. (Och förmodligen även ett icke ringa antal, vilka, även om de icke önska närmanden av vem som helst, dock äro ute i sådant ärende, att de icke torde önska, att deras nattliga promenad genom åtal bragtes till offentligheten.) Och om förhållandena äro sådana, att det måste vara en mycket utbredd vana, att bekantskaper sökas och göras nattetid, är det väl en orimlig metod att söka komma åt den följande ringa procent, där de antastade kvinnorna äro anständiga kvinnor, genom att sätta ut höga straffsatser för »störandet av gatufriden» m. m. Man måste göra klart för sig, att det enda sättet är, vad både motionärerna själva och andra kammarens majoritet så ytterst ogärna vill giva sin in på, nämligen att angripa saken i sin rot. Kan man komma åt roten, kan man minska förekomsten av en dylik åskådning, inverka på själva seden, så kan man nå något resultat härvidlag, men man kommer förvisso icke någon väg genom att endast slå i luften efter ett eller annat enstaka symptom.

Det är detta jag har velat här uttala, och jag instämmer, herr talman, i utskottets yrkande.

Herr von Koch: Det var med stor missräkning och beklämning, som jag lyssnade till den ärade föregående talarens anförande. Jag har för min del med stort intresse åhört hans förut gjorda uttalanden i sedlighetsfrågor, och jag hade sagt mig själv, att det var att vänta att han skulle ställa sig på en praktisk och förstående ståndpunkt i denna fråga och icke på en teoretisk ståndpunkt. Nu gav han oss emellertid här en lärd juridisk utredning om innehållet i vissa strafflagsparagrafer, en utredning som säkerligen är mycket värdefull i och för sig, men som jag tror har mycket litet värde, när det gäller att vägleda oss på detta område. Jag tror, att man måste giva mera vitsord åt alla, som yttrat sig i denna sak, dels de olika kvinnoföreningarna och dels polismyndigheterna i olika städer, vilka hava påyrkat, att åtgärder skola vidtagas, vilka äro ägnade att förbättra förhållandena på detta område; jag har förut anförut att en hel del av de senare uttalat sig för strängare straffbestämmelser i avseende å kvinnofridsstörare.

Jag ber att få säga, herr talman, att min syn på denna fråga i viss mån förändrats, sedan jag kommit att iakttaga den uppfattning, som i Amerikas Förenta stater gjort sig gällande från männens sida just i fråga om kvinnoskydd och dylikt. Det är verkligen så, att ansvarskänslan gent emot kvinnorna, såsom för övrigt stadsfiskalen i Örebro även framhållit i sitt utlåtande, är av helt annat slag i Förenta staterna än i gamla världen, och närmast i Sverige. Man har därute över huvud taget ingen som helst misskund med en person, som bär sig på

något sätt obehagligt och förnärmande åt mot kvinnor. Jag har själv varit med vid ett tillfälle, då en man, som icke i mera utpräglad grad än ofta brukar vara fallet här i landet, bar sig förnärmande åt mot en kvinna i en spårvagn, och jag fick vara vittne till hurusom han blev handlost kastad ut ur spårvagnen mitt i vimlet på en av New Yorks mest trafikerade gator. Det var tydligt, att man icke hade någon som helst hänsyn till hans liv, när han förbrutit sig — i jämförelsevis mindre grad, som vi skulle tycka — mot en kvinna.

*Om ökat skydd
för kvinnor
å offentliga
platser.
(Forts.)*

Det är denna ansvarskänsla från männens sida gentemot kvinnorna, som jag och min medmotionär ville hava stärkt även här i landet. Jag har sett, hurusom svenskar, vilka kommit till den nya världen med den här i landet rådande uppfattningen om kvinnan och om kvinnoskyddet, mycket snart efter en hårdhänt behandling från amerikanska mäns sida fått ett helt annat sätt och en helt annan åskådning med avseende å behandlingen av kvinnan. Jag förstår icke, varför icke här i landet även skulle kunna vidtagas några åtgärder för att höja denna ansvarskänsla hos männen gentemot kvinnorna. Det är möjligt, att man även har andra vägar, än motionärerna antytt. I vår motion talas helt allmänt om ökat skydd för kvinnor. Nu hava de myndigheter, som yttrat sig, fäst sig särskilt vid strafflagsbestämmelser, och jag kan icke förstå, att man då skall ställa sig så avog däremot.

Det betonas från kvinnornas sida gång efter annan, att detta tilltal från männen på gatan, detta försök till förnärmelse och förförelse är någonting, som verkar synnerligen skadligt och ur sedlighetssynpunkt farligt.

Jag vill sluta med att säga, att det väl dock är en ganska rimlig och naturlig fordran, att kvinnorna skola få röra sig på gatorna vilken tid på dygnet som helst, utan att bliva föremål för olämpligt bemötande från männens sida. Jag kan än en gång icke underlåta att uttala min förvåning över att den föregående ärade talaren, som vid så många tillfällen brutit en lans för åtgärder ägnade att bekämpa osedligheten och höja kvinnans självständighet och möjlighet att röra sig fritt omkring samt att i övrigt i allmänhet verka på sina områden, vid detta tillfälle icke har tagit till orda i motionens syfte.

Jag har här med mig en hel del uttalanden från framstående kvinnor i huvudstaden, från praktiserande kvinnliga läkare och kvinnliga tjänst innehavare av olika slag, vari framhålles behovet av att åtgärder vidtagas i den riktning motionärerna här antytt. Jag vill ej förlänga debatten genom att uppläsa dem, men jag vill säga att desamma, jämte de uttalanden jag förut citerat från olika städer i vårt land, giva ett klart besked om att det föreligger ett otvetydigt behov av att åtgärder vidtagas på detta område.

Herr Thy rén: Endast ett ord till replik på herr von Kochs

Om ökat skydd
för kvinnor
å offentliga
platser.
(Forts.)

anförande för att repetera en punkt av vad jag nyss sade, som han icke tycks hava till fullo senterat. Årekränkning »av svår beskaffenhet» är för närvarande i vår lag belagd med 6 månaders fängelse. Anser herr von Koch, att den straffsatsen är för liten för det ifrågavarande ändamålet?

Herr Klefbeck: Jag kan icke hjälpa, att jag känner mig uppfordrad att protestera.

Här förekommer på våra gator, att lärarinnor gå hem från möten och kurser, som de bevistat för sin utbildning, och andra kvinnliga tjänstemän gå hem från sina platser, men icke få gå i fred för lymlar — jag säger det rent ut. Då vill herr Thyren icke göra någonting för att förebygga ett sådant elände, endast därför att vissa litteraturalster äro uttryck för en dålig anda och herr Thyren anser, att man skall vänta med att göra någonting, tills man fått ett omslag i den nuvarande dåliga litteraturen.

Jag för min del vill icke vara med om ett sådant resonemang.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets den 17 och 19 innevarande maj bordlagda utlåtanden:

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av medel för fullbordande av de utav 1906 års riksdag beslutade kasernetablissemang för femton infanteriregementen samt en i ämnet väckt motion;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av en örlogsdepå vid Göteborg;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för upplysnings- och undervisningsverksamhet för nykterhetens främjande;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till uppförande av byggnader för en vårdanstalt, avsedd för blinda med komplicerat lyte;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts *dels* i punkt 162 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning om lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor *dels ock* i punkterna i 163, 167 och 177 under samma huvudtitel ävensom i särskild proposition, nr 115, gjorda framställningar angående tillfällig lönförbättring åt viss lärarpersonal jämte i ämnet väckta motioner;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronohäktet i Svanesund;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket; samt

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående byggnad för en statens provningsanstalt.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 17 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande nr 108, i anledning av väckta motioner om anslag till upprensning av östra farleden till Karlskrona.

Ang. upprensning av östra farleden till Karlskrona.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (nr 21) av herr *H. Ericson m. fl.* och den andra inom andra kammaren (nr 37) av herr *O. Holmdahl m. fl.*, ävensom i en inom andra kammaren av herrar *O. Kloo* och *J. A. Ingvarson* väckt motion (nr 145), vilka motioner för förberedande behandling remitterats till statsutskottet, hade hemställts, att riksdagen måtte *dels* för upprensning av östra farleden till Karlskrona för en beräknad kostnad av omkring 620,000 kronor på extra stat under sjätte huvudtiteln för år 1917 bevilja ett anslag av 400,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att härav disponera erforderlig del redan under innevarande år, *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att återstoden av för upprensningen ifråga belöpande kostnader måtte bestridas av handels- och sjöfartsfonden eller annan till Kungl. Maj:ts förfogande förefintlig fond för sjöfartsändamål.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att ifrågavarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *C. J. G. Swartz*, *H. H. K. Ericson*, *J. Nilsson*, *O. Bergqvist*, *A. Pers*, *G. R. J. Åkerman* och *J. A. Ingvarson* utan antydande av deras åsikt.

Herr Ericson, Hans: Herr greve och talman! Av utskottets yttrande framgår, att Kungl. Maj:t redan år 1906 igångsatte en utredning angående lämpligheten och möjligheten av att upprensa östra inloppet till Karlskrona. Då ingenting hördes av angående den utredningen, väcktes år 1913 och även 1914 motioner i båda kamrarna, vari hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att utredningen måtte slutföras och resultatet föreläggas riksdagen. Dessa riksdagar ställde sig så till motionerna, att 1913 års riksdag icke vidtog någon åtgärd, under det att 1914 års senare riksdag i sin skrivelse till Kungl. Maj:t uttalade, att riksdagen ansett sig kunna förutsetta, att Kungl. Maj:t komme att utan riksdagens åtgörande ägna ärendet den vidare behandling, som för dess slutförande kunde anses erforderligt.

Emellertid avhördes icke heller vid början av denna riksdag något förslag från Kungl. Maj:t, och med anledning därav väcktes av mig ävensom av andra ledamöter i denna kammare en motion med begäran om anslag till upprensning av sagda farled; motsvarande motion väcktes även i andra kammaren.

Ang. upprensning av östra farleden till Karlskrona.
(Forts.)

Nu har utskottet för sin del uttalat, att utskottet ansåge, att frågan vore av en sådan omfattning, att den ej lämpligen borde avgöras, förrän Kungl. Maj:t slutfört sin utredning; och vidare har utskottet sagt, att numera åsikterna inom sjöfartsintresserade kretsar äro olika angående det djup, vartill upprensning av farleden bör äga rum. Det är ju möjligt, att på grund av det sista förhållandet det kan vara erforderligt, att någon ytterligare utredning i ärendet göres, och med anledning därav har jag inom utskottet gjort framställning om att utskottet ville föreslå riksdagen att ingå med skrivelse till Kungl. Maj:t i syfte att begära ett påskyndande av en sådan utredning ävensom med framställning, att förslaget måtte föreläggas om möjligt nästkommande års riksdag. Utskottets majoritet har emellertid icke velat vara med därom. Utskottet har givit en välvillig motivering, men ansett att motionerna ävensom min framställning i utskottet icke borde föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Nu är det känt, att statsrådet och chefen för civildepartementet har underhandlat med representanter för Karlskrona stad angående detta ärende, ävensom att staden för sin del är beredd lämna vissa bidrag till upprensningen av denna farled. Som ärendet nu ligger, anser jag mig icke kunna göra något yrkande; men jag anhåller att få på egna och medreservanterns inom utskottet vägnar uttala en vördsam anhållan, att herr statsrådet och chefen för civildepartementet måtte taga saken om hand, i syfte att utredningen må så fort som möjligt slutföras. Likaledes hoppas vi, att förslag i ärendet måtte om möjligt föreläggas nästkommande riksdag.

Greve W a c h t m e i s t e r, A x e l: I frågans nuvarande läge är det självfallet, att icke heller jag kommer att göra något yrkande, men jag ber kammaren hålla i minnet det synnerligen vackra erbjudande Karlskrona stad gjort att bidraga med ett belopp av 250,000 kr. till en upprensning av 4,5 meters djup och med 325,000 kr. till en upprensning av 5,1 meters djup. Erbjudandet är ingalunda gjort för att främja stadens kommersiella intressen, ty om upprensningens betydelse därför hava meningarna varit mycket delade inom fullmäktige. Nej, detta erbjudande har i all synnerhet gjorts för att därmed söka tysta talet om Karlskrona örlogshamns egenskap att vara en rättfälla för svenska flottan, en uppfattning, som varit ganska allmänt gängse, och för att ytterligare fästa uppmärksamheten på att det finnes ett ändamålsenligt sätt att utan förhållandevis stor kostnad för statsverket avhjälpa detta fel, om ett sådant förefinnes.

Jag har intet yrkande att göra.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter kammaren biföll vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 17 och 19 innevarande maj bordlagda betänkande nr 26, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen i syfte att villkor om fullgjord skatteplikt må komma till användning vid fastställande av kontrollföreskrifter för utminuterung av brännvin. *Om fullgjord skatteplikt såsom villkor för utminuterung av brännvin.*

I en inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 65, hade herr *Ernst Lindblad* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid fastställande av kontrollföreskrifter för utminuterung av brännvin även villkoret om fullgjord skatteplikt måtte komma till användning.

Utskottet hade i nu föredragna betänkande på anförda skäl hemställt, att herr Lindblads förevarande motion, I: 65, angående skrivelse till Konungen i syfte att villkor om fullgjord skatteplikt måtte komma till användning vid fastställande av kontrollföreskrifter beträffande utminuterung av brännvin, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *K. A. Nilson, Jeansson* i Kalmar. *Rune, Elof Ljunggren* och *von Hofsten*, vilka ansett, att utskottets betänkande bort hava följande avfattning:

»Vid avgivande av yttrande — — — — (= utskottet) — — — genom Kungl. Maj:ts nämnda beslut vunnit sin lösning.

Av den ovan lämnade redogörelsen för den inom kontrollstyrelsen verkställda utredningen framgår, att regeln om fullgjord skatteplikt såsom villkor för rätt att inköpa spritdrycker i betydande utsträckning tillämpas av brännvinsförsäljningsbolagen, att i flertalet fall, där nämnda regel tillämpas, framställning i sådant syfte gjorts av kommunal myndighet, att från åtskilliga kommuners sida sådan framställning blivit gjord utan att, åtminstone hittills, hava föranlett åsyftad påföljd samt att ett flertal bolag, som icke uppställt den ifrågavarande regeln, dock vid den individuella kontrollens utövande taga hänsyn till försummat fullgörande av skatteplikt.

Å ena sidan förekommer sålunda en inom landet ganska utbredd uppfattning om lämpligheten av att såsom villkor för rätt att inköpa spritdrycker uppställa fullgjord skatteplikt, å andra sidan är frågan, huruvida uppställandet av nämnda villkor står i överensstämmelse med gällande lagstiftning, i anledning av besvär i ett särskilt fall föremål för vederbörande myndigheters prövning.

Det har vid nu angivna förhållanden syntes utskottet önskvärt, att spørsmålet om det ifrågavarande villkorets förenlighet med nu gällande lagstiftning på området får vinna sin slutliga lösning, utan att riksdagen dessförinnan intager ställning till den förevarande motionen.

Då utskottet sålunda går att hemställa, att motionen icke må föranleda någon riksdagens åtgärd, har utskottet velat uttryckligen betona, att därigenom icke avses att åstadkomma, att ifrågavarande bolag skola anse sig förhindrade att bibehålla fullgjord skatteplikt såsom villkor för rätt att inköpa brännvin.

*Om fullgjord
skatteplikt så-
som villkor för
utminuterig
av brännvin.
(Forts.)*

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att herr Lindblads förevarande motion, I: 65, angående skrivelse till Konungen i syfte att villkor om fullgjord skatteplikt må komma till användning vid fastställande av kontrollföreskrifter för utminuterig av brännvin, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Herr Nilson, Karl August: Herr talman, mina herrar! Som kammaren behagade finna, är det här fråga om huruvida brännvinsbolagen i städerna må kunna hava rätt att såsom villkor för beviljande av rätt till inköp av brännvin uppställa fullgjord skatteplikt. Av utredningen i ärendet framgår, att redan 49 bolag antagit sådana bestämmelser, och att sammanlagt 75 kommunalstyrelser hos bolag anhållit, att sådana villkor måtte införas för erhållande av spriträttighet.

Nu har denna fråga, såsom ock av utlåtandet framgår, dragits inför Kungl. Maj:ts prövning genom ett fall, som inträffat i Ystad, och Kungl. Maj:t har återremitterat ärendet till Konungens befallningshavande med den motivering, att Konungens befallningshavande icke skulle hava behandlat ärendet i sak, d. v. s. icke beslutat i ärendet, samt ålagt Konungens befallningshavande att nu besluta i det föreliggande spörsmålet. Frågan är alltså för närvarande fullständigt oavgjord, huruvida städerna, kommunalstyrelserna och brännvinsbolagen äga rätt att införa en sådan bestämmelse eller icke. Utskottet har under sådana förhållanden avstyrkt motionen i fråga. Reservanterna hava ock, som herrarna se, gått samma väg och icke för sin del kunnat för närvarande gå på den linjen att tillstyrka motionen, ehuru jag får säga, att inom utskottet fanns mycket starka önskningsar, att man verkligen skulle kunna gå motionären till mötes.

Men mellan utskottets motivering och reservanternas är det dock en väsentlig skillnad. Utskottet inlåter sig på ett ganska vidlyftigt resonemang om vad som är rätt eller orätt, om vad som kan förenas eller icke med grundtanken i denna individuella kontroll. Det skulle göra, att om riksdagen nu antager utskottets motivering, skulle måhända brännvinsbolagen och städernas fullmäktige finna sig icke kunna uppställa detta villkor längre ens på de platser, där det redan är infört. Reservanterna hava velat med sin reservation förebygga, att något steg i denna riktning skulle företagas. Vi önska allenast, att ärendet må få stå öppet för den utsikt det må hava, och att icke riksdagen genom något beslut i denna fråga må betaga de brännvinsbolag, som redan infört denna bestämmelse, möjligheten att använda sig av detta medel, som på grund av sin nykterhetseffekt är av synnerligt stort värde vid rörelsens handhavande i »sedlighetens intresse».

Utskottet söker göra troligt, att det framkomna förslaget grundar sig på en önskan att få använda brännvinsbolagen såsom skatteindrivningsinstitut. Det kan tänkas, att på sina håll en sådan önskan kan finnas. Men å andra sidan är det en verklig önskan från nykterhetshåll att få använda sig av även

detta villkor. Det är icke, såsom utskottet tycks göra gällande, så, att denna bestämmelse skulle hava synnerligen litet inflytande på nykterhetsförhållandena; snarare kan man säga, att där denna princip blivit tillämpad, den har visat sig hava mycket stort inflytande. Det är nämligen ett mycket stort antal personer, som icke vilja betala sina skatter, men ändå önska behålla rätten att köpa brännvin. Man kan säga såsom utskottet, att det är två skilda saker, huruvida en person betalar sin skatt, eller huruvida han missbrukar rätten till inköp av brännvin. Det är dock, såsom herrarna hava väl reda på, så, att man kan säga, att på sina håll kanske nio tiondelar av dem, som icke betala sin skatt, hava kommit till detta förhållande därigenom att de missbrukat brännvinet. Jag tror för min del, och jag är förvissad därom, att det är många, som dela denna min mening, att om vi taga bort detta medel för brännvinsbolagen att upprätthålla den individuella kontrollen vid så pass hög nivå, som den verkligen åtminstone somligstades redan har kommit till, vi skola skada nykterhetstillståndet och icke gagna det.

Man har redan erfarenhet från åtskilliga håll. Hela provinser hava infört detta system att låta fullgjord skatteplikt vara ett villkor för erhållande av rätt till inköp av spritdrycker, och de städer, som hava infört detta villkor, hava, så vitt jag kan finna, gjort endast glädjande iakttagelser med anledning av införandet av denna bestämmelse. Jag för min del kan icke tro, att kammaren skulle vilja vara med om att föregripa den utredning, som helt säkert icke kommer att låta vänta på sig, och genom att göra ett uttalande i motiveringen här undanrycka det välvilliga stöd, som nykterhetslagstiftningen genom denna bestämmelse har fått.

Jag ber därför, herr talman, att med påpekande av att reservanternas kläm och utskottets är alldeles densamma, men att motiveringen är olika, få yrka bifall till reservationen.

Herr Karlsson, K. G.: Herr talman, mina herrar! Detta förslag låter vid första påseendet rätt besnärjande, särskilt om man såsom den föregående talaren säger, att den omständigheten, att folk icke betalar skatt, till nio tiondelar beror på att de använda spritdrycker. Men jag tror, att det skall vara en viss grad av nykterhetsfanatism för att komma med ett dylikt yttrande eller ock bra litet kännedom om de förhållanden, som råda i samhället.

Emellertid kan man tycka att skillnaden emellan reservanternas förslag och utskottets är liten, därför att båda ha kommit till den åsikten, att man bör avstyrka motionen. Men där är ju i alla fall en grundväsentlig skillnad mellan den uppfattning, som råder hos den majoritet, som dikterat utskottets beslut, och den, som förfäktas av reservanterna. Reservanterna gilla givetvis tanken på att man skall införa den ifrågasatta kontrollföre-

Om fullgjord
skatteplikt så-
som villkor för
utminuteri-
ng av brännvin.
(Forts.)

skriften. Däremot har utskottets majoritet ansett det olämpligt att införa en sådan restriktion.

Jag skall be att med några få ord få angiva orsakerna till den ståndpunkt, som vi inom majoriteten intagit. Jag ber att få framhålla, att det icke är så, att inom utskottet de s. k. speciella nykterhetsvännerna ställt sig på den sidan, som vill hava denna restriktion genomförd, utan de hava delade meningar om den saken.

Emellertid, varför vi icke ansett det vara lämpligt, att man genomför en sådan bestämmelse, som motionären här föreslagit, är den omständigheten, att försummelse att betala skatt kan vara förorsakad av många olika anledningar. Det är ingen, som nekar till att den *kan* vara förorsakad även av spritmissbruk, men den behöver alls icke vara förorsakad av denna anledning.

Jag vågar påstå gent emot den föregående talaren, att i de flesta fall det icke är spritmissbruk, som är anledningen till underlåten skattebetalning. Det är väl för var och en känt, att i vårt samhälle det finnes massor av medborgare, som äro i den belägenheten, att exempelvis hans egen, hans hustrus eller hans barns sjukdom åstadkommit större utgifter för honom, än han tål vid, och han på den grund blivit urståndsatt och säkerligen mycket ofta blir urståndsatt att betala sin skatt. Då skulle en sådan person på den grund brännmärkas på sätt här är ifrågasatt. Då kan man säga: men det är ju ingen fara att mista rätten att köpa brännvin. Det kan jag vara med om, och jag är med om att en sådan person borde låta bli att köpa brännvin. Men det är en sak, och en annan sak är, att samhället ovillkorligen sätter en mindervärdighetsstämpel på honom genom att säga: du har icke rätt att använda dina pengar hur du vill, utan det bestämma vi. Ungefär lika gärna skulle man kunna säga, att den, som icke betalar skatt, icke får lov att lägga sig till med en del andra överflödsvaror, och jag tror icke, att man kan eller bör gilla ett sådant resonemang.

Nu säger den föregående talaren, att om man tar bort detta medel, man säkerligen gjort nykterhets-saken en mycket stor otjänst. Mot detta ber jag dock få framhålla, att meningarna synas vara delade inom de speciella nykterhetsvännernas läger. Dessutom anser jag, att om man över huvud taget finner en sak vara orätt, man icke får begagna sig av den, även om man skulle tänka sig, att det i många fall skulle medföra, att personer avhölle sig från missbruk av spritdrycker. För min del är jag övertygad om att det är den omständigheten att man möjligen kan begagna sig av denna restriktion som en skatteindrivningsåtgärd, som gjort saken populär bland många. Och för min del anser jag, att det är ett nykterheten alldeles ovidkommande förhållande, som här utgör grunden för att man vill hava ifrågavarande restriktion genomförd. Detta har, herr talman,

varit de orsaker, som gjort, att utskottet ställt sig avvisande till den ifrågavarande motionen.

Jag ber till sist att få påpeka, att utskottet omsorgsfullt avhållit sig från att uttala sig om huruvida denna rätt kan tillkomma bolag enligt nuvarande lagstiftning, därför att denna sak är föremål för myndigheternas behandling.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om fullgjord skatteplikt såsom villkor för utminuterung av brännvin.

(Forts.)

Herr Lindblad, Ernst: Jag hade knappt tänkt uppträda i debatten. Efter den ståndpunkt, som utskottets både majoritet och minoritet intagit i frågan, är det knappt möjligt att göra något yrkande, ty saken faller i alla fall.

Men jag begärde ordet här, då utskottets ordförande ville framföra, att det vore så stor synd, om människor skulle på detta sätt brännmärkas. Det är mot det ordet jag vill protestera. Det är en sak vi redan hava i vårt politiska och kommunala liv, att när personer icke betala sina skatter till stat eller kommun, mista de sin rösträtt. När man naturligt nog lagt detta ordentlighetsstreck vid en så pass viktig förrättning, förefaller det mig, att man icke kan säga, att man sätter något »brännmärke» på den personen, utan det är blott ett konstaterande av faktum, att den personen icke har betalt sina utskylder och icke visat staten den personliga medverkan som kräves.

Vilken ståndpunkt man än intager till spritdryckerna, torde man ändå ena sig om, att de äro överflödssaker, och i det fallet har man rättighet att säga, att när man är så slarvig eller försumlig eller kanske i något undantagsfall icke har råd att betala sin skatt, tror jag icke, att det är lämpligt eller konsekvent resonemang att säga: mycket gärna får ni gå och köpa sprit, ifall ni behagar, med skatten är ej så noga! När lagstiftningen numera är sådan, att i de kommuner, där brännvinsbolag förekomma, det är bolagens icke blott rättighet utan skyldighet till individuell kontroll, förefaller det mig verkligen kunna finnas skäl i att kontrollera, huruvida en person må på det sättet använda sina pengar. Skall emellertid frågan för framtiden bedömas fullt objektivt, vill jag göra två medgivanden, som kanske här bör tilläggas: att brännvinsköparen alltid faktiskt betalar en ej obetydlig statsskatt och att skatteinbetalningen är lättare att kontrollera beträffande kommunens egna medlemmar än från annan kommun. Att fordra debetsedelns bifogande vid rekvisition, kan väl ej komma i fråga.

Jag tror, att skatteinbetalningen tål diskuteras; det är icke mindre än 40 % av dessa bolag, som redan i sina bestämmelser hava infört denna restriktion. Frågan är visserligen nu genom ett speciellt fall dragen under vederbörande myndigheters juridiska prövning, men jag trodde, att man genom ett uttalande i denna riktning kunde gått den prövningen litet i förväg.

Om fullgjord
skatteplikt så-
som villkor för
utminuterig
av brännvin.

(Forts.)

I fråga om motiveringen synes mig reservanternas vara att föredraga.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr Nilson, Karl August: Jag beklagar, att jag tar kammarens tid ett ögonblick i anspråk, men det skall icke bliva många sekunder. Då utskottets ärade ordförande kastade mot mig så grava beskyllningar, som att antingen nykterhetsfanatism eller bristande kännedom om förhållandena skulle hava orsakat mitt uttalande, ber jag att få protestera mot det sättet att diskutera en sakfråga. Jag vill i detta fall icke påtaga mig vare sig det ena eller det andra. Vad nykterhetsfanatism beträffar skulle med lika stort skäl kunna slungas tillbaka ett motsatt påstående, men jag vill visst icke använda mig av ett sådant strids sätt här i kammaren. Och vad den dåliga kännedomen om förhållandena beträffar, är jag glad åt att hava en majoritet av 75 av landets städer på min sida, då dessa gjort en sådan anhållan till brännvinsbolagen. Dessa städer måste väl tillerkännas någon kännedom om förhållandena, och när de gjort en sådan framställning, måste det väl finnas skäl därför. I dessa städer har det legat nykterhetsmajoritet bakom de beslut som fattats, och nykterhetsfolket har alltså ställt sig på den sidan. Det är av detta skäl och intet annat jag yrkat bifall till reservationen.

Herr Karlsson, K. G.: Den föregående talaren måste totalt hava missuppfattat mig. Han säger, att han har 75 städer på sin sida och till förmån för den uppfattning jag klandrade hos honom och som antagligen måste bero på nykterhetsfanatism eller bristande kännedom om förhållandena i samhället. Mitt yttrande rörde icke lämpligheten av de föreslagna åtgärderna eller icke, utan det påståendet talaren gjorde, då han sade att nio tiondelar av de uraktlåtna skatteinbetalningarna äro föranledda av brännvinsmissbruk. Mitt uttalande på den punkten vidhåller jag.

Beträffande herr Lindblads yttrande skulle jag kunna lämna det obesvarat. Herr Lindblad anförde, att om en person betettsig så slarvigt att han icke betalt honom åliggande skatt, han icke borde hava rätt att köpa brännvin. Det är det jag bestrider, att det behöver vara slarvighet i hans seder, som gör, att han i vissa fall icke betalar skatt. Herr Lindblad anförde vidare den omständigheten, att man i fråga om rösträtt mister denna, ifall man icke betalar skatt. För det första finnes det delade meningar om riktigheten av denna lagbestämmelse, men i övrigt tror jag, att här är fråga om två så vitt skilda saker, att i denna kammare erinra om att man mister rösträtten genom att man icke bör söka göra vad här är föreslaget populärt genom att icke betala skatt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Hellberg: Jag tror i alla fall, att den omständigheten, att man på så många håll funnit anledning uttala sig för en sådan bestämmelse som den här ifrågavarande, måste tillmätas en viss betydelse. Jag kan väl inse, att man rent teoretiskt kan hava sina betänkligheter emot den. Men folk, som känner de praktiska förhållandena, hava ansett, att en sådan bestämmelse i många fall skulle komma att verka såsom en förebyggande anordning för att förhindra rusdrycksmissbruk.

*Om fullgjord skatteplikt såsom villkor för utminuteri-
ng av brännvin.*

(Forts.)

Det förekommer naturligtvis, att en person underlåter att betala sina skatter av motiv, som kunna vara ömmande. Men det finnes också stora kategorier försumliga skattebetalare, som aldrig tänka på att betala sina skatter, och för sådana personer, som tycka, att man kan använda penningarna hur som helst utom till att fullgöra sina medborgerliga skyldigheter — för sådana kan en erinran som denna, att man inte får köpa spritvaror, därest man inte betalar skatterna, vara ganska hälsosam. Jag tycker förresten, att rent principiellt utvecklingen påtagligen går åt det hållet, att staten kommer att få i sin hand att närmare bestämma de villkor, under vilka personer få köpa eller inte få köpa sprit, och när sålunda staten har att lämna eller vägra tillåtelse därtill, är det inte i och för sig orimligt, att staten fäster det villkoret för tillståndet att vederbörande skall hava fullgjort sina skyldigheter mot staten.

Det synes mig vara en smula för mycken hjärtnupenhet, när man talar om att det skulle sätta ett märke, en fläck på en person om han inte får denna rättighet. I detta sammanhang kan jag inte undertrycka den anmärkningen, att när man anser underlåtenhet i skattebetalning kunna berättiga till förlust av medborgerliga rättigheter, tycker jag att ingen behöver bekymra sig om rättigheten att köpa sprit av samma orsak skulle förloras. Jag tror inte, att i något fall bestämmelsen kan vara till skada. Tvärtom, i de flesta fall, då personer inte ha kunnat betala sina skatter, skulle det vara till nytta, om de finge vidkännas denna inskränkning i rätten att köpa spritvaror.

Kort sagt, ser man inte alltför teoretiskt på denna fråga, utan tänker på, huru det i praktiken ställer sig, tror jag inte, att bestämmelsen är olämplig.

Jag tillåter mig i varje fall ansluta mig till reservanternas, som åtminstone vilja hålla frågan öppen.

Herr Alexanderson: I anledning av den argumentation den siste talaren gav för bifall till reservationen, ber jag få framhålla, att den sortens argumentation dock icke leder fram till den påyrkade åtgärden, nämligen att i raden av kontrollföreskrifter beträffande utminuteri-
ng av brännvin insätta ett sådant villkor som det här ifrågavarande. Den argumenteringen lämnar fullkomligt oberörda i sin fulla kraft de skäl för avslag, som bevillningsutskottet givit på sid. 6, då det påpekar, att denna synpunkt icke låter sig inordnas under den ledande grundtanken

Om fullgjord
skatteplikt så-
som villkor för
utminuteri-
ng av brännvin.
(Forts.)

för den individuella kontroll, som enligt gällande lagstiftning skall utövas av brännvinsförsäljningsbolagen, utan ter sig ur synpunkten av nykterhetens befrämjande skäligen godtycklig. Jag tror, att man måste erkänna, att den argumenteringen är i sin fulla kraft, och att bestämmelsen, om den skulle införas på de skäl, som av den siste talaren och även förut angivits, i själva verket hade sin plats närmast i skatteförfattningarna, uppbördsreglementet o. d. Ty den har ju tydligen till syfte att vara en sorts tvångsmedel för indrivning av statens och kommunernas skatter. Men om man måste göra det erkännandet, synes det mig, att man ock får tämligen klart belyst, att det icke kan vara riktigt att giva ett erkännande åt den praxis, som nu i detta avseende här och där har inaugurerats. Införande av ett dylikt tvångsmedel till skatteinbetalning kan ju tyckas mycket »praktiskt». Jag hörde också nyss en kammarledamot enskilt säga, att det tilltalade hans praktiska sinne, att begagna sig därav.

Jag tror dock för min del, att det är på andra vägar, som staten och kommunerna böra gå, om de vilja försäkra sig om bättre resultat av skatteuppbörden. Det bör vara genom att småningom söka ordna skattefrågan på sådant sätt, att det blir lättare för vederbörande att betala skatten, genom att den får lämnas uti mindre skattebelopp i sänder och att det beträffande själva uppbördsanordningarna lättas för dem och lägges närmare till hands för dem att betala; eventuellt genom bistånd av anordningar i samförstånd med deras arbetsgivare, ty flertalet av de skattebetalare varom här är fråga höra ju till de kategorier, som hava sin inkomst från någon viss större arbetsgivare. Men mot ett bruk av här föreslagna tvångsmedel skall jag be att för min del få inlägga en bestämd protest.

Jag ber därför att få instämma i bevillningsutskottets ordförandes yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende å förevarande betänkande vore yrkat dels godkännande av vad utskottet däri yttrat och hemställt, dels ock, av herr *Nilson, Karl August*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid betänkandet fogade reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av utskottets förslag vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner vad bevillningsutskottet yttrat och hemställt i sitt betänkande nr 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Om fullgjord
skatteplikt så-
som villkor för
utminuterung
av brännvin.
(Forts.)*

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkan-
det fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava
utfallit sålunda:

Ja — 54;

Nej — 59.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 17 och 19 denna må-
nad bordlagda betänkande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts pro-
position angående kostnadsfri ledighet åt förste kontrollörerna vid *Om beredande
av semester-
ledighet åt
förste kontrol-
lörerna vid
sockerraf-
finaderierna.*
sockerraffinaderierna i riket.

Genom en den 25 april 1916 dagteckand, till bevillningsutskottet
hänvisad proposition, nr 214, hade Kungl. Maj:t. under återopande
av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finans-
ärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att vid socker-
raffinaderi anställd förste kontrollör finge av kontrollstyrelsen, där
så funnes lämpligen kunna ske, beviljas ledighet under högst en må-
nad för år med bibehållande av dagarvodet, men utan rätt till rese-
ersättning i anledning av det avbrott i tjänstgöringen, som av sådan
ledighet förorsakades.

Utskottet hade i nu föredragna betänkande på andragna skäl
hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 214, icke
måtte av riksdagen bifallas.

Herr statsrådet Vinnersten: Herr talman, mina herrar!
Det betänkande, som här föreligger, är avgivet av ett enhälligt
bevillningsutskott, och det är icke min mening att här söka på-
verka kammarens beslut därhän, att utskottets framställning
skulle avslås. Jag har nödgats begära ordet för att underlätta
ett förnyat framläggande av detta förslag från Kungl. Maj:ts
sida, därest ett sådant skulle befinnas ofrånkomligt.

Utskottet har såsom huvudskäl för avslag anfört, att ett
bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag skulle vara betänk-
ligt med hänsyn till sakens principiella sida. Emellertid har det
kanske icke varit utskottet obekant, att redan på ett annat om-
råde statsmakterna åt för ett år i sänder anställda tjänstemän
berett möjlighet till ledighet med bibehållet arvode. Jag åsyftar
ett av riksdagen beviljat anslag med åtföljande bemyndigande
för Kungl. Maj:t att, där så låter sig göra, bereda amanuenser i
de centrala verken viss tids ledighet. Sålunda kan man icke säga,
att det vore principiellt farligt att nu bevilja det förslag, som
Kungl. Maj:t framställt.

Beträffande frågans innebörd i övrigt vill jag tillåta mig att

Om beredande av semesterledighet åt förste kontrollörerna vid sockerrefinaderierna.

(Forts.)

säga ett par ord för att visa, att man verkligen har sakliga skäl för att beträffande dessa kontrollörer giva möjlighet åt kontrollstyrelsen, att, där så låter sig göra, bereda någon tids ledighet. Som kammaren av propositionen finner, har kontrollstyrelsens framställning av statskontoret tillstyrkts, och Kungl. Maj:t har med hänsyn till de anförda skälen icke kunnat underlåta att låta frågan gå till riksdagen. De här ifrågavarande kontrollörerna äro visserligen lösligt anställda, i det deras förordnande sker för ett år i sänder och det är sant, att detta innebär ett skäl att här framgå med stor försiktighet, men jag vill dock meddela kammaren, att det i regeln förhåller sig så, att samma kontrollörer bliva år efter år ånyo förordnade, och det förekommer till och med fall — det är två sådana — då förste kontrollörer utan en dags ledighet tjänstgjort i tio år, d. v. s. sedan den nuvarande sockerkontrollen infördes.

Nu är det möjligt med hänsyn till billighet och eventuellt också för att i nödig mån sörja för effektiviteten av denna viktiga kontroll, att Kungl. Maj:t kan nödgas, om kontrollstyrelsen gör framställning därom, gå till riksdagen på nytt med hänvändelse i detta ämne, och det är för att genom dessa upplysningar förbereda en sådan åtgärd som jag begärt ordet.

Jag vågar uttala den förhoppningen, att om ärendet återkommer till riksdagen, det hos bevillningsutskottet skall röna större tillmötesgående än denna gång varit fallet.

Herr Lyckholm: Herr greve och talman, mina herrar! Bevillningsutskottet har ju, som redan framhållits, enhälligt avstyrkt denna framställning från Kungl. Maj:t. Den huvudsakliga anledningen till detta är ju anställningsformen för dessa kontrollörer, att de anställas på ett års förordnande. Visserligen har det upplysts, att förordnandet kan förnyas år efter år, och som vi ju hörde av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, har det t. o. m. i vissa fall upprepats under tio år. Detta är en upplysning, som vi icke i utskottet hade tillgång till, men jag tror, att även med den upplysningen vi varit lika enhälliga om att avstyrka framställningen.

Tjänstgöringen för dessa kontrollörer, som åtminstone i många fall lära vara pensionerade tjänstemän, är ganska minimal. Därför gjorde sig inom utskottet den meningen gällande, att man icke kunde vara med om detta förslag, och i synnerhet voro vi betänksamma för de konsekvenser, som detta skulle draga med sig. Vi visste icke, huru långt dessa konsekvenser skulle kunna dragas ut, och då varje utredning i detta hänseende saknades, voro vi enhälliga i att avstyrka den kungliga propositionen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Cavalli: Jag förstår mycket väl bevillningsutskottets ställning, och den är ju rätt god. Dessa tjänstemän i fråga antagas på förordnande, tills vidare år efter år. Men det är ju

så, som här av chefen för finansdepartementet nyss meddelades — och jag känner även från de år, då jag förr hade med dessa tjänstemän att göra, mycket väl, huru det går till — att den som en gång varit anställd, får sitt förordnande förnyat helt automatiskt, kan jag säga, såvida han icke gör sig skyldig till fel eller försummelser. Det är därför mer formellt än reellt som dessa tjänstemän hava en så lös anställning. Anställningen är ju ganska fix och fast.

Om beredande av semesterledighet åt förste kontrollörerna vid sockerraffinaderierna.

(Forts.)

Herr statsrådet har nyss påpekat, att den princip, på vilken bevillningsutskottet stöder sitt yttrande och förslag, är bruten därmed, att man giver amanuenserna inom ämbetsverken semester eller ledighet utan avstående av någon del av avlöningen. De kontrollörer det här är fråga om äro, såvitt jag kan bedöma förhållandena, fullt lika fast anställda som dessa amanuenser, om vilka herr statsrådet talade. Därtill kommer, att förste kontrollörerna vid sockertillverkningen, om icke förhållandena ändrats, sedan jag hade med saken att göra, hava ganska mycket arbete. De äro bundna vid fabriken i stort sett hela dagen, och deras tjänstgöring är därför rätt ansträngande. Den ärade talare, som förde bevillningsutskottets talan, framhöll, att det ofta är pensionerade tjänstemän, som äro förste kontrollörer vid sockertillverkningen. Ja, det är väl icke någon särskild anledning att vägra dem en förmån, om man i övrigt anser den böra tillkomma dem.

Jag tillåter mig därför till kammaren hemställa, att den ville ur motiveringen utesluta det andra stycket av utskottets förslag, där det talas om den principiella sidan, vilket stycke börjar med: »Den sålunda ifrågasatta utgiften» och slutar med: »kunna medföra för statsförvaltningen i övrigt».

Herr Karlsson, K. G.: Herr talman! Den föregående talarens yrkande, får jag erkänna, förvånade mig verkligen rätt mycket. Jag hade mindre undrat på, om han yrkat rent bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Ty om man underkänner vad utskottet säger här om den principiella sidan och de konsekvenser, som ett beslut i överensstämmelse med propositionen medför, tycker jag, att kammaren på samma gång den underkände motiveringen borde gå till bifall av den kungliga propositionen. För min del anser jag, att den föregående talaren ingalunda undanröjt de farhågor utskottet framhållit angående just den principiella sidan av detta förslag, och de konsekvenser ett bifall skulle medföra.

Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder förutom beträffande motiveringen, till vilken fråga han ville återkomma efteråt, endast yrkats att vad utskottet hemställt skulle bifallas.

På gjord hemställan bifölls vad utskottet i föreliggande betänkande hemställt.

Om beredande
av semester-
ledighet åt
förste kontrol-
lörerna vid
sockerraf-
finaderierna.
(Forts.)

Beträffande härefter motiveringen, fortsatte herr talmannen, vore yrkat, dels att vad utskottet yttrat skulle bifallas, dels ock, av herr *Cavalli*, att motiveringen skulle godkännas med utelämnande av andra stycket å sid. 2 i det tryckta betänkandet, börjande med orden »Den sålunda ifrågasatta utgiften».

Vid härefter gjorda propositioner enligt dessa yrkanden godkändes utskottets motivering.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets den 17 och 19 innevarande maj bordlagda betänkande, nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 13, 14 och 19 i förordningen den 15 november 1907 om frihamn och förordning om ändrad lydelse av §§ 13, 15 och 19 i förordningen den 20 december 1912 om frilager, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets den 17 och 19 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen angående sparbanker den 29 juli 1892 och till lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen den 18 september 1903 angående tillsyn å vissa penninginrättningar, som driva sin rörelse utan av Konungen stadfäst reglemente;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från bevaringsmanskapets invalid- och pensionsfond åt avlidne barberaren I. A. Dahlins änka Netty Magdalena Dahlin, född Svedberg, och fem minderåriga barn;

nr 41, i anledning av väckt motion om tillägg till gällande reglemente för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt; och

nr 42, i anledning av väckt motion angående pension åt förra poststationsförestånderskan Anna Broberg.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. tjänst-
årsberäkning
för extra ordi-
narie lärare
vid kommunalt
gymnasium.

Föredrogs ånyo bankoutskottets den 17 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande, nr 43, i anledning av väckt motion angående extra ordinarie lärares vid kommunalt gymnasium rätt till tjänstårsberäkning.

I en inom andra kammaren väckt, till bankoutskottets behandling hänvisad motion, nr 74, hade herr *Lindley* hemställt, att e. o. lektor och extra lärare vid de kommunala gymnasierna i riket, vilken vunne anställning vid statsanstalt, skulle vid beräkning av tjänstår för erhållande av pension få tillgodoräkna sig de tjänstår efter år 1916 han varit anställd som lärare vid kommunalt gymnasium, dock att honom icke finge tillgodoräknas mera än 15 sådana tjänstår.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att förevarande motion, II: 74, icke måtte av riksdagen bifallas.

*Ang. tjänst-
årsberäkning
för extra ordi-
narie lärare
vid kommunalt
gymnasium.*

Herr Gullberg: Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen och det huvudsakligen därför, att jag anser, att läroverksöverstyrelsen har goda skäl för sitt tillstyrkande av rätt till tjänstårsberäkning för lärarna vid de kommunala gymnasierna. Det är visserligen sant, att statskontoret på principiella grunder avstyrkt att lärare vid de kommunala gymnasierna skola få räkna tjänsteår för pension lika med lärarna vid statens gymnasier, och bankoutskottet har sedermera avgivit sitt avstyrkande utlåtande med anledning därav. Men då de kommunala gymnasielärarna icke äro så många till antal, liksom icke heller de kommunala gymnasierna äro så många, och då det är ganska svårt med rekryteringen av lärare vid dessa skolor, så anser jag att ett tillmötesgående på denna punkt har stort fog för sig. Har man till ett kommunalt gymnasium fått en god lärare och gärna ville behålla honom, och han själv gärna vore kvar vid platsen, så får man ändå finna sig i att han så snart tillfälle därtill yppar sig söker att få komma till ett statens gymnasium för att få pension på sin ålderdom. Ingen kan heller förtänka honom detta. Då de kommunala mellanskolornas lärare år 1911 fingo sig tillförsäkrade pensionsrätt, ehuru de äro i kommuners och icke i statens direkta tjänst, så innebär det ett frångående av de principer, som statskontoret och bankoutskottet framhållit såsom avslags-skäl och jag yrkar därför, herr talman, bifall till motionen.

(Forts.)

Herr Hedenstierna: Herr greve och talman! Då detta ärende var före i utskottet, saknades icke sympati för motionen, men man ansåg synnerligen svårt att gå mot ett av riksdagen för några år sedan fattat beslut i en ungefär likartad fråga. Riksdagen stannade då vid det beslut, att man icke skulle betrakta enskilda läroverk som statsinstitutioner. Då nu detta förslag framkommit i form av enskild motion och icke genom regeringen, ansågs ytterligare svårigheter föreligga mot bifall till motionen.

Ehuru jag icke saknar sympati för motionen, anser jag mig nu icke kunna tillstyrka densamma sådan den för närvarande föreligger.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren med avslag å utskottets hemställan skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets den 17 och 19 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

nr 44, i anledning av väckt motion angående pensionstillägg åt vissa länsmän, och

nr 45, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag angående utredning rörande ifrågasatt påbyggnad av riksdagshuset,

bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Ang. inrättan-
de av ett stats-
stuteri vid
Ottenby.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 17 och 19 innevarande maj bordlagda utlåtande, nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett statsstuteri vid Ottenby.

I en till riksdagen den 7 april 1916 avlåten, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 174, hade Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva,

dels att å Ottenby kungsladugård med underlydande finge upprättas ett statsstuteri för omkring 100 moderston och 5 stambeskälare samt i övrigt anordnat i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet av departementschefen angiven plan;

dels ock att för bestridande av kostnaderna för stuteriets anläggning finge av de i statskontoret inestående hästförsäljningsmedel tagas i anspråk ett belopp av högst 536,700 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta lika lydande motioner, nr 54 i första kammaren av herr *Malmborg* och nr 113 i andra kammaren av herr *Andersson* i Knäppinge *m. fl.*, däri hemställt, att riksdagen, i enlighet med reservanternas inom jordbruksutskottet vid 1914 års senare riksdag gjorda uttalande och första kammarens beslut, i fråga om anordnande av ett statsstuteri för ädelt blod vid Ottenby, måtte besluta anordnande av dylikt stuteri och därtill anvisa medel av de belopp, som influtit till staten från hästexporten, samt vidare påkalla en utredning rörande anordnande efter hand av avelscentra och platser därför för de andra typerna.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition medgiva,

dels att å Ottenby kungsladugård med underlydande finge upprättas ett statsstuteri för omkring 100 moderston och 5 stambeskälare samt i övrigt anordnat i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet av departementschefen angiven plan;

dels ock att för bestridande av kostnaderna för stuteriets anläggning finge av de i statskontoret inestående hästförsäljningsmedel tagas i anspråk ett belopp av högst 536,700 kronor;

2) att förevarande motioner i vad de icke blivit besvarade genom beslutet under 1) icke måtte till någon riksdagens åtgärd för-
anleda.

Ang. inrättan-
de av ett stats-
stuteri vid
Ottenby.

(Forts.)

Reservation hade avgivits av herrar *Linders*, *Nilsson* i Tånga, *Tysk* och *Molin* utan antydande av deras åsikt.

Herr *Ericsson*, Aaby: Herr greve och talman! Jag skall för ögonblicket icke inlåta mig på något yttrande om själva saken, utan endast hemställa om en formell ändring av klämman, så att det kommer att heta: att riksdagen må av de i statskontoret innestående hästförsäljningsmedel anvisa ett belopp av högst 536,700 kronor till bestridande av kostnaderna för anläggning å Ottenby kungsladugård med underlydande av ett statsstuteri för omkring 100 moderston och 5 stambeskällare samt i övrigt anordnat i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet av departementschefen angiven plan. Nästa stycke skulle utgå, och punkt 2 skulle bli oförändrad.

Friherre *Silfverschiöld*: Herr greve och talman, mina herrar! Med anledning av föreliggande utlåtande samt den kungl. propositionen, som vidrör flere viktiga frågor för vår hästavel, ber jag att få yttra några ord angående vissa synpunkter och önskemål.

Vad nu själva frågan om inrättande av ett statsstuteri på Ottenby angår, vill jag gärna tillstå, att jag för min personliga del ställer mig ganska tveksam till densamma. Jag vill dock icke nu gå in på denna speciella fråga, dels därför att denna kamraren redan två gånger förut bestämt uttalat sig för ett statsstuteri på Ottenby och dels emedan den ansvariga sakkunskapen, som väl bäst torde kunna bedöma denna fråga, är enhällig. Emellertid förekommer det, enligt min mening, i den kungl. propositionen, som ju är ganska vidlyftig, flera frågor, som jag anser vara av större betydelse för hästaveln inom vårt land än frågan om ett stuteri å Ottenby. Vid genomläsning av den kungl. propositionen har jag gjort några anteckningar, vilka jag skall be att här få vidröra.

Jag vill då först fästa mig vid vad chefen för remonteringsstyrelsen yttrar på sid. 20. Han säger: »För landets försvar erfordras hästar av ädelt slag icke blott för att tillgodose det årliga behovet av remonter, utan även för att fylla det än större behovet vid ett krigsutbrott av till ridbruk erforderliga hästar. Ju mera fredsstyrkans antal tjänste- och stamhästar nedbringats, dess större är behovet av ridhästar för arméns sättande på krigsfot och dess svårare att erhålla härför lämpliga hästar.» Och så fortsätter han: »För landets försvar kräves, att ädel hästavel här bedrivs i så stor utsträckning som möjligt, icke begränsad blott till vissa områden», och denna sista mening vill jag särskilt stryka under. Mot dessa uttalanden av chefen för remonteringsstyrelsen ber jag att få ställa ett yttrande av stuteriöverstyrelsen, som åter-

Ang. inrättan-
de av ett stats-
stuteri vid
Ottenby.
(Forts.)

finnes på sid. 11 och lyder så: »Statens värdefulla beskillare borde därför för framtiden tillhandahållas endast inom de trakter, där huvudbetingelserna för ett framgångsrikt avelsarbete med ädla hästar vore till förmån, och icke såsom hittills spridas över snart sagt hela landet.» Jag kan icke finna annat än, att i detta uttalande ligger en tanke på koncentring av den ädla hästaveln, vilket jag tror skulle bliva till skada för vårt land. Jag ställer mig avgjort på chefens för remonteringsstyrelsen sida och hoppas, att hans uppfattning kommer att segra. Jag vill också framhålla, att i den kungl. propositionen, jag minns icke på vilken sida, såsom stöd för denna min misstanke angående koncentring förekommer ett resonemang som går ut på att förflytta hingstdepån å Strömsholm till Flyinge i Skåne. Det är väl troligt att, om alla statens ädla hingstar samlas i Skåne, det hädanefter i mellersta Sverige blir svårare än nu att få utstationerat goda remontproduktörer tillhöriga staten. Utskottet har icke velat taga ställning till denna speciella fråga angående indragande av hingstdepån å Strömsholm, emedan denna fråga för närvarande icke föreligger till riksdagens avgörande, men jag har ändock i detta sammanhang velat peka på denna sak. Går Ottenbyfrågan igenom, bliver det av ekonomiska och andra skäl svårt förhindra Strömsholmsdepåns indragning.

Vänner av den ädla hästaveln måste beklaga, att denna avel trängs tillbaka av den kallblodiga. Men detta beror av helt naturliga skäl. Den kallblodiga aveln har gått framåt därför, att den visat sig vara ekonomiskt lönande för dess utövare. För att nu den varmblodiga aveln icke blott skall hållas vid liv utan även gå framåt fordras det helt naturligt något mera än att införa ett statsstuteri. Man måste, enligt min mening, i första hand se till, att den varmblodiga hästaveln blir, liksom den kallblodiga, lönande för uppfödaren, och för att nå detta resultat måste helt säkert många medel användas. Ett viktigt sådant är, att staten, som är mest beroende av den ädla hästaveln, höjer remontprisen, och när det på allvar blir tal om denna höjning, vill jag hoppas, att riksdagen ställer sig välvillig därtill. Detta är dock icke, enligt min mening, det mest effektiva medlet, ty det finns dock en gräns för remontprisen. Det mest effektiva sättet tror jag skulle vara, om staten vände sig till enskilda uppfödare mer än hittills skett, när det gäller inköp av hingstar eller hingstföl för att remontera statens behov. Vid dessa inköp ha emellertid enligt min mening hingstuppfödarna fått alldeles för litet betalt för sina djur. Detta i motsats till vad som är fallet utomlands, där man på detta sätt uppmuntrar de enskilda hästuppfödarna på ett högst liberalt sätt och till fromma för den ädla hästaveln. Det är alldeles naturligt att, när staten anlägger stuterier för att själv producera hingstar, chanserna för den enskilde hästuppfödaren att få sälja hingstar till staten minskas och därmed också utsikten att få hästuppfödningsskontot att gå ihop. Detta går dåligt med enbart producerande av remonter.

Läser man den kungl. propositionen finner man, att meningen är, att Ottenby stuteri fullt färdigt skulle lämna 10 hingstar om

året till statens hingstdepåer, som anses behöva 15. Det återstår då endast fem, som man hoppats, att staten skulle köpa inom landet för att därmed uppmuntra enskilda hästuppfödare. Men läser man vad stuteriöverstyrelsen säger på sid. 61 i den kungl. propositionen finner man snart, att utsikterna till att alla dessa 5 hingstar skulle köpas inom landet äro ganska små. Stuteriöverstyrelsen säger nämligen: »De från annat håll inköpta hingstarna representera däremot en ren utgift för staten, som man får hoppas skall kunna åtminstone till någon del komma de enskilda hästuppfödarna inom landet till godo.» För att det emellertid skall lyckas vederbörande att inom landet köpa lämpliga hingstar och så kvalificerade, att staten kan vara nöjd med dem, fordras, enligt min uppfattning, ett livligare samarbete än hitintills mellan vår ledning av hästaveln och hästuppfödarna.

Det finnes helt säkert även andra sätt, varpå man kan uppmuntra den varmblodiga hästaveln. Särskilt vill jag i detta hänseende understryka önskvärdheten av att densamma ekonomiskt kraftigare understödjes vid de årliga premieringarna och vore det måhända även önskligt utsträcka premieringsåldern för de ädla hästarna.

I de motioner, som också behandlas i utskottets utlåtande, vidröres även den kallblodiga aveln, och skall jag för rättvisans skull be att få säga några ord även om den. Jag vill härvidlag giva utskottet fullkomligt rätt uti att staten för närvarande icke behöver vidtaga några extra ordinära åtgärder för att stödja denna avel, och jag har redan förut framhållit orsaken, varför densamma gått så mycket framåt. När jag talar om den kallblodiga aveln, tager jag mig friheten att inom parentes vidröra den nyligen företagna importen av ett stort antal ardennerhingstar. Många hava häremot gjort anmärkningar och tyckt det vara cnödigt och olämpligt att på detta sätt skicka ut så mycket pengar ur landet för att få dessa hingstar. För min del anser jag det vara till stor nytta och nödvändigt för vårt land att öka hingstantalet, allra helst med tanke på det hingsttvång, som inom ett eller annat år kommer att införas inom stora delar av vårt land.

Vidare vill jag framhålla, att vi för närvarande tyvärr icke kunna i någon större utsträckning uppföda sådana hingstar inom landet, emedan vi sakna tillräckligt kvalificerade moderston och ston med nog många generationer. Det län som i detta avseende står främst inom vårt land är — skaraborgarne må ursäktas mig — Hallands län. Ett radikalt sätt att lösa denna svåra och viktiga fråga vore, att från utlandet importera unga ston med tillräckligt många generationer. Sådana kunna nu köpas för moderat pris i Belgien. Då skulle vi helt säkert med framgång själva kunna föda upp dessa hingstar. Det skulle vara lämpligt, om det beträffande en sådan import bleve en gemensam kommitté eller nämnd, som finge i uppdrag att ombesörja importen, så att icke som vid hingstinköpen de olika länskommittéerna dreve upp prisen för varandra. Om jordbruksministern ville taga initiativ i denna sak och

Ang. inrättande av ett statsstuteri vid Ottenby.
(Forts.)

Ang. inrättan-
de av ett stats-
stuteri vid
Ottenby.
(Forts.)

hjälpa vännerna av ardenneraveln, skulle de helt säkert bliva honom särskilt tack samma.

Beträffande den nordsvenska hästen, som även vidröres i detta utlåtande, framhålles det, att denna avel nog reder sig utan vidare understöd. Jag tror dock, att den nordsvenska hästen behöver ett ganska kraftigt stöd för att bestå i konkurrensen. Riksdagen har ju avsatt medel till en fond för inhemska häststammar, och ur denna tages nu ganska mycket för att främja den nordsvenska hästaveln, vilket helt säkert länder den till den största nytta. Jag vill vidare framhålla önskvärdheten av, att premieringsnämnderna på de platser inom mellersta Sverige, där den nordsvenska rasen finnes och passar, måtte kraftigt understödja densamma. Den behöver nog allt det stöd den kan få. Nedåt landet har nog den nordsvenska hästen, när det gäller djupare jordkultur, helt säkert svårt att icke bli överflyglad av ardennerhästen. Den nordsvenska hästen har visserligen lyckan av livliga förespråkare. Och det händer ju ibland, att dessa personer slå något över, så att man kan få höra att vad som hos andra raser räknas som fel räknas den nordsvenska hästen till förtjänst.

Jag ber nu att få sluta med att uttala den förhoppning, att det intresse, som statsmakterna nu visa vår hästavel, icke må vara av övergående natur, utan i stället tilltaga. Vårt land är enligt min mening särskilt lämpat för uppfödning av hästar av god beskaffenhet och i tillräcklig mängd icke blott för vårt eget behov, utan även för export till utlandet i stor utsträckning.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att göras särskilt beträffande vardera punkten i föreliggande utlåtande.

Angående punkten 1 vore yrkat, av herr *Ericsson, Aaby*, att riksdagen måtte av de i statskontoret inestående hästförsäljningsmedel anvisa ett belopp av högst 536,700 kronor till bestridande af kostnaderna för anläggning å Ottenby kungsladugård med underlydande av ett statsstuteri för omkring 100 moderston och 5 stambeskillare samt i övrigt anordnat i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet av departementschefen angiven plan.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på godkännande av berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Herr talmannen yttrade därpå att beträffande punkten 2 endast yrkats bifall till utskottets hemställan.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 17 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition

angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

På hemställan av herr talmannen beslöts, att vid behandlingen av förevarande utlåtande skulle företagas till avgörande först punkten 10 i Kungl. Maj:ts proposition samt därefter övriga punkter i den ordning, vari de förekomme i utlåtandet.

Punkten 10 i den kungl. propositionen.

Ang. försäljning av förra länsmansbostället $\frac{1}{3}$ ml. Möllekulla nr 1.

I denna punkt hade Kungl. Maj:ts förslagit riksdagen medgiva, att, sedan förra länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Möllekulla nr 1 i Gammaltorps socken av Blekinge län blivit fördelat i nio lotter i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet omförmält förslag, lotten litt. A. finge försäljas å offentlig auktion till den högstbjudande under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor samt övriga åtta lotter upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter från kronoegendomar.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på anförda skäl hemställt, att förevarande framställning ej måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade vid förevarande punkt avgivits av greve *Hamilton* samt herrar *Petersson*, *Fahlén*, *Holmquist*, *Lindblad*, *Nilsson* i Linnäs och *Barthelson*, vilka likväl ej däri framlagt sin åsikt.

Herr *Barthelson*: Herr greve och talman, mina herrar! Föreliggande ärende handlar ju om försäljning av kronoegendomar. Jag tvivlar icke på, att mängden av herrarne vid första ögonkastet finner denna fråga tämligen betydelslös. För min del är den dock av stor betydelse ur principiell synpunkt sett. Det förhåller sig nämligen så, att de skäl jordbruksutskottet anført för avslag å den kungl. propositionen, såvitt jag kan finna, stå i rak strid mot vad jordbruksutskottet föregående år uttalat och mot de utredningar, som i dessa frågor blivit gjorda.

Jordbruksutskottet avstyrker den kungl. propositionen på grund av att den egendom, varom här är fråga, icke skulle vara lämplig för försäljning. Se vi då först på denna lämplighetssynpunkt kan jag för min del, lika litet som mina medreservanter, finna annat än, att egendomen är för ändamålet särskilt lämplig både i avseende på dess figuration och beskaffenhet i övrigt. Den har en utsträckning av över en kvarts mil, under det att dess bredd å en stor del av densamma utgör två- å trehundra meter, vadan egendomens figur är särdeles olämplig att hävdas under ett bruk. Nu har såsom skäl för olämpligheten att försälja densamma framhållits, att å egendomen finnes mycket skog, speciellt mycket vacker bokskog. Rörande detta ber jag få framhålla, att skogen visserligen är till arealen jämförelsevis stor, men att om man ser på vad den i verkligheten innehåller av beväxt skogsmark, detta icke är så mycket. Den beväxta area-

Ang. försälj-
ning av förra
länsmansbo-
stället $\frac{1}{2}$ ml.
Möllekulla
nr 1.
(Forts.)

len utgör nämligen knappast 30 hektar, och dessa 30 hektar äro fördelade i tre parceller, som ligga på ett avstånd från varandra av omkring en kilometer. Då man talar om den vackra skogen, ber jag gent emot detta få framhålla, att detta uttryck endast kan avse en av delarna, nämligen den som håller 14 hektar, vilken är beväxt med medelgod bokskog, en bokskog som i avseende å medelväxt och dylikt icke kan sägas vara av bästa beskaffenhet.

Detta rörande skogen.

Mellan dessa skogsparceller ligga nu inägorna fördelade. Tack vare denna gynnsamma fördelning av skog och inägor kan man här få flera egna hem, där var och en kan få sin skogbit. Då man här som ett skäl för att vi icke skola företaga denna försäljning framhåller, att här är så vacker skog, och att denna om egendomen styckas till egna hem ovillkorligen kommer att skövlas, så synes mig detta ändå vara en orättvis presumtion. Man bör väl icke se illa på att dessa människor även de till sitt lilla hemman få några träd.

Detta rörande lämplighetssynpunkten.

Jag nämnde vidare, att jordbruksutskottets hemställan om avslag stod helt i strid med de utredningar, som gjorts i dessa jordpolitiska spörsmål. Jag ber att få omnämna några av dessa. 1896 års skogskommitté uttalade sig absolut för att kronan skulle sälja sådana smärre skogsegendomar, där skogens förvaltning icke kunde bära sig. 1911 års kommitté, som innevarande år har avlämnat ett underdånigt betänkande rörande värden av statens skogar i södra delarna av Sverige, har uttalat ungefär detsamma, fast i ännu tydligare ordalag. Den har absolut sagt ifrån att om kronan skall bedriva sitt skogs- och jordbruk med tanke på det ekonomiska resultatet, den måste göra sig av med sådana små egendomar, vilkas förvaltningskostnader ej stå i rimligt förhållande till inkomsten. I förevarande fall finna vi av den utredning, som är bifogad den kungliga propositionen, att det nuvarande arrendet för denna egendom är 800 kronor, att det beräknas möjligen kunna komma upp till 1,000 kronor, d. v. s. motsvarande ett kapital efter 5 procent av 20,000 kronor. Men om egendomen försäljes, anse uppskattningsmännen den inbringa ett belopp av 40,000 kronor. Statsekonomiskt sett är, det således en förlust att behålla denna egendom.

Det är väl då riktigare både från ekonomisk och social synpunkt att som Kungl. Maj:t föreslagit avyttra densamma för bildande av engnahem, varigenom även erhålles medel till inköp av skog för arrendering av kronans övriga skogsegendomar. Denna arrondering är synnerligen behöflig över hela vårt land. På grund av att en stor del av våra kronoskogar ha tillkommit från boställen, ligga de i allmänhet splittrade i smådelar. Det är nödvändigt, säger jag, att vi vidtaga åtgärder för en dylik arrondering, om vi nämligen vilja ha full avkastning av det kapital, som kronan äger i sina domäner.

Nu har man vidare från utskottets sida framhållit, att uppskattningsmännen icke ha velat sälja denna egendom. Då utskottet säger så i överensstämmelse med Konungens befallningshavandes yttrande, visar detta, att utskottsmajoriteten icke har läst uppskattningsmännens utlåtande fullständigt. Uppskattningsmännen säga nämligen, att de anse, att denna egendom icke bör försälas under andra förhållanden än att den skog, som finnes, kan ekonomiskt förvaltas. Härpå svara skogstjänstemännen, att förvaltnings- och skogsvårdskostnaderna på grund av skogens ringhet och avskilda läge bliva för höga i förhållande till skogens avkastning. Den lämnar nämligen endast en årlig avverkning av 39 kbm. och dessa behövas till stor del för egendomens eget behov, så att till betalning av förvaltningskostnad m. m. nästan intet återstår. Om man således ser på lämplighets-synpunkten och på vad riksdagen förut i dessa frågor uttalat, kan jag omöjligen vara med om ett avslag på Kungl. Maj:ts förslag. Ett sådant avslag, som jag finner ur nämnda synpunkter oklokt, skulle dessutom kanske medföra, att de personer, som fått i uppdrag att vid dessa arrendevärderingar tillse, att kronans ekonomiska intressen på bästa sätt tillgodoses, förlora lusten att vidare inge förslag om styckningar till egna hem.

Jag kan slutligen icke underlåta, att, innan jag slutar, också taga upp ett skäl, som jordbruksutskottet har anfört för sitt avslagsyrkande, nämligen det att om denna egendom nu säljes, kronan skulle göra en förlust, ty om vi väntade några år, skulle vi kunna tjäna mera på en försäljning. Oavsett att detta påstående knappast är riktigt står det ju absolut i strid med riksdagens klara uttalande, att kronan vid sådana försäljningar som ifrågasvarande icke skall uppträda som någon sorts jordjobbare eller driva någon spekulation med dessa egnahemsbyggen, utan att endast den socialpolitiska sidan av saken bör få göra sig gällande.

På grund av vad jag nu här haft äran anföra, herr talman, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den kungl. propositionen.

Greve W a c h t m e i s t e r, A x e l: Herr greve och talman, mina herrar! Det är ju mycket sannolikt, att den skogsdomänpolitik med koncentrerung och arrendering, som av den föregående ärade talaren, herr Barthelson, utvecklades, i stort sett ur affärssynpunkt är fullt riktig. Men det finns ett ordspråk, som säger, att ingen regel är utan undantag, och det finns ofantliga delar av vårt land, där enligt min uppfattning kronan även måste anlägga en annan synpunkt vid sidan av den rena affärssynpunkten.

Här ligger nu denna lilla utomordentligt vackra kronoegendom som en oas, omgiven av en nejd, där skogskövlarens yxa gått ohejdad fram. Skogsarealen är ingalunda överväldigande stor, åtminstone icke efter uppsvensk måttstock. Men den är dock 40 hektar, d. v. s. 80 tunnland och, jag ber sakkunskapen om ursäkt, men åtminstone

Ang. försäljning av förra länsmansbo-stället $\frac{1}{2}$ mtl. Möllekulle nr 1.

(Forts.)

Ang. försäljning av förra länsmansbo-stället $\frac{1}{2}$ ml. Mollékulla nr 1.
(Forts.)

en stor del av ungsbogen är även ur skogsmannasynpunkt utomordentligt vacker, och resten av skogen är ur naturskönhetssynpunkt mycket vacker. Den förbiresande gläder sig åt den vackra skogen, gläder sig över att detta är kronans mark, gläder sig över att här åtminstone skogen icke skall behandlas hänsynslöst, utan få stå kvar som en förebild för huru skog skall skötas, en förebild, som genom exemplets makt kan ästadkomma mycket gott. Någon svårighet att i denna trakt förvärva jord till egnahemslägenheter finns icke alls.

Kan det då vara riktigt, att kronan själv här föregår med ett dåligt exempel, själv här gör det, som, om en enskild gjorde det, skulle ge anledning till bittert klander? Kan det vara riktigt, att kronan styckar, eller, som man brukar säga, slaktar hemmanet och raserar skogen, visserligen icke själv, men på omvägar genom köparna? På grund av den sorgliga erfarenhet, som man har i denna nejd, kan man nämligen med så gott som matematisk visshet beräkna, att skogen omedelbart efter köpet kommer att stryka. Söder om denna egendom har nyligen styckats en enskild egendom, en stor egendom med mycket nyplanterad skog. Denna egendom lämnar ett sorgligt vittnesbörd om att jag har rätt. Likaså har styckats en kronoegendom, Röan, som är belägen icke så långt norr om den nu ifrågavarande egendomen. Och även därifrån har man samma sorgliga erfarenhet, nämligen att skogen, även ungsbogen, hugges ned.

Nu vet jag mycket väl, att man kan invända, att kronan kan skydda sig genom sin makt att uppsäga de lån mot billig ränta, som erhållits. Men vad gör det, när genom skogens realiserande lånen kunna inbetalas? Då har kronan icke något skydd längre.

Det är icke vidare tilltalande, att hågen att förtjäna pengar genom att hugga ned kronans skog skall vara drivfjädern i egnahemsförvärvet. Mitt syftemål är att bevara den vackra skogen, speciellt det vackra ungskogsbeståndet, vare sig detta kan ske genom att egendomen behålles ostyckad eller egendomen styckas, att speciellt ungskogsbeståndet behålles i kronans ägo för att skötas under den en och en halv mil därifrån belägna kronoparken, eller att egendomen styckas efter nu föreliggande plan, men ingen försäljning sker, förrän genom lagstiftning eller på annat sätt garanti kan vinnas för att skogen icke behandlas hänsynslöst.

Då detta önskemål icke kan uppfyllas på annat sätt än genom ett bifall till utskottets förslag, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till detta.

Herr Lindblad, Ernst: Ja, jag tror, att skogssynpunkterna av den siste ärade talaren förstörades.

Enligt uppskattningshandlingarna är hela skogskapitalet av jägmästare uppskattat till ett värde av 10,600 kronor i avrundat tal. När detta skall fördelas på åtta, för att icke säga nio lotter — det är faktiskt nio lotter, men de gå efter olika försäljningsgrunder — blir det icke stor skogstillgång på varje. Dessa lotter äro emellertid något ojämna, så att på huvudgården kommer ett skogsvärde av

1,577 kronor och en av de mindre lotterna får ett skogsvärde av 4,000 kronor. Men är detta någonting att hålla på och anföras som skäl för att hindra tillämpningen av de styckningsregler, som gälla för all försäljning av kronodomäner och som riksdagen och Kungl. Maj:t fastställt?

Ang. försäljning av förra länsmansbestället $\frac{1}{2}$ ml. Möllekulla nr 1.

(Forts.)

Det förhåller sig så, att denna egendom varit föremål för två olika värderingar. Först skickades en kronofogde dit och företog värdering med tillhjälp av två uppskattningsmän. Dessa sade, att egendomen, som är taxerad till 22,000 kronor, av dem ansågs ha ett saluvärde av 40,000 kronor. De stannade emellertid vid att egendomen skulle utarrenderas mot 1,000 kronor arrende, trots att vid förrättningen åtta personer voro närvarande och begärde att få var och en sitt lilla stycke av egendomen. Av dessa åtta personer var det icke mindre än sex eller sju familjefäder, som ha barnrika familjer. Sex, sju barn var det icke så få av dem, som hade. Skall man möta de krav, som framställas av dessa, med svaret: »nej, vi äro mera rädda om att skydda en liten obetydlig bokskog», då denna bokskog blott representerar ett värde av kanske några tusen kronor? Är det bättre, än att med gällande författning till grund svara dessa människor: »ni skola få, som ni vilja ha. Ni vilja ha ett stycke av den svenska jorden, och det äro vi skyldiga att ge Er»? Det är åtta familjer, som skulle få egnahemsvillkor tillämpade och beträffande dessa åtta har kronan således i sin hand att, om de avverka skogen fortare, än myndigheterna anse lämpligt, beröva dem fördelen av att ha så billig ränta. Kronan kan uppsäga kapitalet till betalning på en gång, och det tror jag kommer att verka reglerande på dem. De finna det nog klokare att behålla en skog, som är värd några hundra kronor, högst 4,000 kronor i ett fall, än att betala in kapitalet och vända sig till banker. 3,6 procents ränta är dock en väsentlig fördel.

Det är blott själva huvudgården, som går till offentlig auktion, och endast om den kan man således säga, att den kan bli föremål för spekulation av vem som helst. Men hela värdet av dess skog är 1.577 kronor. Jag tror således, att de synpunkter, som förts fram mot försäljningen, knappast äro något att hålla sig till.

Om man ser efter vad kronodomänerna i Blekinge län i sin helhet representera för värde, finner man, att de i 1912 års tabell äro upptagna till 366.000 kronors taxeringsvärde. Men däri ingår ett laxfiske på 200,000 kronor. Således är jordegendomen endast och allenast taxerad till 166,000 kronor. Därtill ha vi nu hört den upplysningen, att en av dessa kronodomäner blivit styckad. Kan det egentligen spela någon roll för hela provinsen Blekinge att få behålla detta lilla område för att visa, att där kan växa och skötas en bra bokskog? För det ändamålet tror jag, att det finns andra egendomar i provinsen. Kanske icke minst den, som den siste ärade talaren mycket väl känner till, där bokskogar helt visst skötas mycket bättre än på denna lilla egendom.

Jag tror, att vi lugnt kunna följa Kungl. Maj:t i detta fall och icke behöva föra fram andra synpunkter än dem, som äro i gällande författningar fastslagna.

Ang. försäljning av förra länsmansbostället $\frac{1}{3}$ mtl. Möllekulla nr 1.

(Forts.)

Herr Ingeström: Herr talman! Herr Barthelson började sitt anförande med att säga, att denna fråga vore av principiell betydelse, och att alla de jordpolitiska utredningar, som på sista tiden förekommit, pekade på att försäljningar av det förevarande slaget skulle så mycket som möjligt äga rum. Jag kan emellertid icke alls dela denna hans uppfattning, ty åtminstone de jordpolitiska utredningar, som jag tagit någon liten del i, ha gått i alldeles motsatt riktning. Jag åtminstone har den bestämda uppfattningen, att det särskilt under nuvarande förhållanden är olämpligt att stycka sönder egendom av den typ, som här föreligger, särskilt när värderingarna gjorts på en tidpunkt, då såväl jord- som skogsvärdena voro långt mindre, än vad de för närvarande äro. I så fall kan man ju befara, att dessa egendomslotter utkastas i spekulativen och icke komma de mindre bemedlade till godo, som de enligt förordningarna egentligen borde göra.

Nu säger man, att det finns spekulanter på dessa egendomslotter. Ja, men Konungens befallningshavande upplyser, att alla dessa spekulanter eller åtminstone de allra flesta äro personer, som icke själva besitta något kapital. Det är således alldeles givet, att om de få dessa egendomslotter, som de enligt 1909 och 1913 års förordningar skola få efter den år 1914 verkställda värderingen, de komma att realisera det vackra skogsbeståndet.

Herr Lindblad sade, att det var nio olika lotter med ett sammanlagt skogsvärde av 10,600 kronor, och att det således icke kan komma så mycket skog på varje lott. Men förhållandet är, att det huvudsakligen är fyra av dessa lotter, som få skog, varierande från 4,000 och ner till 1,500 kronors värde. Sedan blir det fem lotter, som icke få någon skog alls. Det säger sig ju självt, att om en mindre bemedlad person kommer att efter värdering tillträda en sådan skogslott, måste han — och han gör det alldeles säkert — för att betala sin skuld realisera skog så mycket som möjligt, särskilt när skogsvärdet är så högt, som det nu är, och han måste förvänta, att skogsvärdet inom ett eller annat år skall gå ned.

Herr Barthelson sade också, att det från statsekonomisk synpunkt skulle vara så klokt att försälja denna egendom. Det vill jag på det livligaste bestrida. Det arrende, som skulle komma att lämnas, har ju uppskattats till 1,000 kronor, och kronan skulle då behålla i sin hand skogen, som givetvis med nuvarande priser måste ha ett värde av 20,000 kronor. Om kronan skulle vänta i exempelvis fem år med denna försäljning, då skulle säkerligen jordvärdet vara högre, och värderingen komma till en mycket högre siffra, samtidigt med att även skogen skulle få ett långt större värde. Jag är således fullkomligt övertygad om att det från statsekonomisk synpunkt är synnerligen klokt att vänta med försäljningen. Några vidare utgifter för kronan tycks det icke heller bli, alldenstund egendomen är synnerligen väl bebyggd.

Jag kan således icke finna, att de skäl, som herr Barthelson här framdragit för en försäljning, äro övertygande, utan jag tror, att det såväl ur social som statsekonomisk synpunkt är bättre att vänta med

försäljningen, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. försäljning av förra länsmansbo-stället $\frac{1}{2}$ mtl.

Möllekulla nr 1.

(Forts.)

Herr statsrådet friherre Beck-Friis: Herr greve och talman! När jag genomgick handlingarna till detta ärende, då den kungl. propositionen ännu ej var uppsatt, så insåg jag mycket väl, att det skulle komma att åtminstone i denna kammare bliva debatt i frågan. Det syntes ju redan av dessa handlingar, att Konungens befallningshavande ställde sig på den ståndpunkten, att det var önskligt, ja att det var ett blekingeintresse, att denna gård icke skulle komma att säljas, under det att domänstyrelsen och de, som blott sågo på statsintresset, hade den uppfattningen, att den borde säljas. Jag för min del tvekade nog litet, men jag ansåg, att man bör och måste hålla på bestämda principer för dessa kronouplåtelser, och de, som jag i den vägen vill följa, äro de, som nyss mycket fullständigt framhöllos här av herr Barthelson. Vad som beslöt mig för att icke ens tänka på att följa herr landshövdingens åsikt i detta fall var, att trots att landshövdingen hade velat så skydda denna gård, Konungens befallningshavande dock i slutet på sitt utlåtande jämkar på sina åsikter. Konungens befallningshavande säga sig nämligen anse, att denna gård icke bör delas upp till egnahemslägenheter och säljas, men om det skulle behövas egnahemslägenheter under kommande arrendeperiod, så föreslås av Konungens befallningshavande, att arrendatorn skulle åläggas förklara sig skyldig att avträda sådan jord, som av kronan kan komma att under arrendetiden försäljas till egnahemslägenheter mot en viss lindring i det årliga arrendet. Detta Konungens befallningshavandes uttalande, att vi skola behålla egendomen och utarrendera den men att vi samtidigt skola göra ett förbehåll, att vi skola få sälja den även under arrendetiden, visar ju en ganska svag ståndpunkt hos Konungens befallningshavande, en ståndpunkt, som domänstyrelsen ock tog avstånd ifrån. Jag vill säga, att det var egentligen detta, som gjorde, att jag icke tvivlade på att jag i detta fall borde tillstyrka Kungl. Maj:t att ställa sig på den ståndpunkten, att egendomen borde styckas och försäljas.

Här ha vi nu hört herr Ingeström, som jag vet är en varm vän av den principen, att egnahemsinnehavarna icke skola få fritt disponera den skog, som kan finnas på deras ställen. Herr Ingeström har i en kommitté, vari han är ledamot, i år varit med om att till Kungl. Maj:t inlämna ett förslag, varigenom sådan skog, som finnes på egnahemslotter skulle kunna beläggas med ett sådant förbehåll, att egnahemsköpare icke fritt kunde få disponera över densamma. Att ett sådant förbehåll ur många synpunkter kan vara önskligt, det inser jag också, men förhållandet var, att lagrådet sade ifrån, att den föreslagna lagstiftningen var omöjlig. Således ha vi icke någon sådan bestämmelse, och när nu samtliga skogsmän säga, att på ifrågavarande hemman det icke finnes någon skog, utan allenast småbitar, som jag snarare

Ang. försälj-
ning av förra
länsmansbo-
stället $\frac{1}{2}$ mtl.
Möllekulla
nr 1.

(Forts.)

skulle vilja kalla för vackra lundar än för skog, kan jag icke riktigt gå in på att man nu får lägga en sådan skogssyn på denna gård. Vidare säger herr Ingeström, att man skulle behålla egendomen åtminstone fem år, och då skulle jordvärdet kunna ökas och staten förtjäna mer. Ja, då kommer staten att spekulera, under det man icke unnar den, som köper egendomen att få något tillfälle att spekulera.

Jag upprepar, att i dessa fall man måste hava vissa principer och söka följa dem. Att intaga en ställning, som ligger mitt emellan att stycka och sälja, men samtidigt behålla och utarrendera egendomen, såsom Kungl. befallningshavande föreslagit, finner jag ej riktigt. Antingen skall man besluta det ena eller det andra.

Herr Ericsson, Aaby: Herr greve och talman! Denna fråga är oerhört liten, och jag skulle sannerligen icke ha besvärat herrarna med den, om jag icke funnit, att på densamma har lagts den mest krassa och formalistiska synvinkel. Förhållandet är ju, att där nere i Blekinge ligger en liten gård, vilken, såsom herr statsrådet uttryckte sig, har en del vackra boklundar, men ingen egentlig skog. Nu är det just så där nere, att det finns i regel ingen skog, utan vad de ha är just dessa vackra lundar, spridda här och där, och nu vill man, att en av dessa skola säljas. Man har värderat gården för två år sedan och har kommit till ett dåtida värde, vilket konjunkturerna nu säkert fördubblat, en omständighet, som naturligtvis gör, att det band, som en ärad talare sade, att man har på vederbörande för att skydda mot skogsskövling, nämligen möjligheten att säga upp lånet, är helt och hållet borteliminerat, ty om skogen säljes, så torde statslånet betalas, och så är skogen borta och allt inflytande borta också. Nu vill man, att detta skall säljas, och varför vill man det? Jo därför, säger den ärade talaren på Skaraborgsbänken, att en kungl. kommitté har uttalat sig om att våra skogar skola skötas rationellt. Ja, det äro vi nog eniga om allihop, men icke skall man därför gå hän och stycka sönder och taga bort vackra lundar i Blekinge, ty det hör väl ändå strängt taget icke till den önskade rationella skogshushållningen. Vad sedan den ärade talaren på Sörmlandsbänken beträffar, så svarar han: jo, man skall sälja egendomen, därför att man skall ha vissa principer, som man skall följa i fråga om egnahemsstyckningen, och som man icke får bryta emot, huru mycket än känsla och sunt förstånd tala för att man icke skall följa dem. Ja, mina herrar, jag anser, att om någonsin, så bör det här gälla, vad den ärade talaren på Blekingebänken sade, att man bör göra ett undantag från regeln, ty här är det verkligen av behovet påkallat. Herr statsrådet sade, att det var ett blekingeintresse. Ja, det är det, och jag gillar detta intresse och förstår detta intresse, och därför vill jag vara med blekingeborna och rädda denna lilla oasen åt dem där nere. Jag vill icke, att då vi riksdagsmän komma förbi

det stället, folket skall peka och säga: ja, det var Sveriges riksdag, som medgav, att detta ifrån att vara en härlig boklund skulle få bliva en skövlad kalmark, endast för att skogsintresset och domänintresset skulle få rätt. Och vilka är det då, som tillstyrkt detta? Jo, det är domänstyrelsen uppe i Stockholm! Det är domänstyrelsen uppe i Stockholm, det är herr överjägmästaren från Skaraborgs län, som icke har sett stället, och det är Kungl. Maj:t, som icke heller, såvitt jag vet, har sett det. Men vilka är det som tillstyrka, att skogen bibehålles? Jo, det är uppskattningsmännen och länets aktade hövding, som sett den och känna till den. Och med dessa sakkunniga har utskottet förenat sig. Är det skäl att under sådana förhållanden längre uppehålla tiden med detta ärende?

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Barthelson: Herr greve och talman! Jag ber om ursäkt för att jag trots vad utskottets vice ordförande yttrat dock vågar taga kammarens tid ett ögonblick i anspråk. Den ärade talaren yttrade, att jägmästaren ifråga icke ens sett skogen. Ett dylikt påstående är ingen vederläggning av det av mig i sak anförda och dessutom oriktigt. Jag har själv bland de till utskottet lämnade handlingarna i detta ärende sett jägmästarens noggrant uppgjorda värderingsinstrument över ifrågavarande skog.

Så sade den ärade talaren vidare: jag vill icke, att denna egendom skall säljas och skogen skövas, så att när Sveriges riksdagsmän komma att resa förbi, det skall sägas: se vad riksdagen gjort! Nej, jag tror tvärtom, att de nya egnahemsbebyggarna — det blir nio stycken, om det går som jag och reservanterna vilja ha det — komma att säga åt den ärade vice ordföranden: tack och heder, för att ni ha skaffat oss dessa egna hem och för att vi till dessa våra hem fingo även dessa vackra träd.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talman i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren, med avslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr talman sig finna den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 78 hemställt beträffande punkten 10 av Kungl. Maj:ts proposition nr 198, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. försäljning av förra länsmansbo-stället $\frac{1}{2}$ mtl. Möllekulla nr 1.
(Forts.)

Ang. försälj-
ning av förra
länsmansbo-
stället $\frac{1}{2}$ ml.
Möllekulla
nr 1.
(Forts.)

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och bifalles Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 56;

Nej — 52.

Övriga punkter av förevarande kungl. proposition.

Vad utskottet i avseende å dessa punkter hemställt bifölls.

Ändringar i
staten för ve-
terinärinrätt-
ningen i
Skara.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 17 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande stat för veterinärinrättningen i Skara.

I en till riksdagen den 14 april 1916 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 184, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att godkänna vissa av departementschefen enligt statsrådsprotokollet tillstyrkta ändringar i gällande stat för veterinärinrättningen i Skara.

Utskottet, som icke funnit skäl till erinran mot ifrågavarande framställning, hade i nu föredragna utlåtande hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte vinna riksdagens bifall.

Herr Swartz: Herr talman! Jag hoppas, att den ärade kammaren icke anser mig vara alltför oartig, om jag tillåter mig en stilla undran huru många av kammarens ledamöter utanför jordbruksutskottets krets ha reda på vad de nu stå i begrepp att besluta. Reciten innehåller, att Kungl. Maj:t »under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att godkänna vissa av departementschefen enligt statsrådsprotokollet tillstyrkta ändringar i gällande stat för veterinärinrättningen i Skara» — och så hemställer utskottet, att detta måtte vinna riksdagens bifall. Det är ju alldeles förträffligt i allmänhet här i världen att uttrycka sig mycket koncist, men jag kan icke hjälpa, att det är nästan lika viktigt att uttrycka sig klart, och i detta fall får man icke alls veta, vad det är för ändringar som Kungl. Maj:t föreslagit. Man måste för att få veta det gå till den kungliga propositionen, och det skall man ju göra, det är icke fråga om det, men jag undrar, om i den brådska, som är nu på slutet, så många givit sig tid att uppsöka den kungliga propositionen och se, vad det verkligen är fråga om. Jag ber att för egen del få betyga, att jag verkligen gjort det, men det var av intresse att se, vad som låg bakom detta uttalande från utskottets sida. Jag tror emellertid, att det i allmänhet icke är nyttigt att gå ifrån den regel,

som alltid brukar följas här, att man i reciten låter oss veta, vad det är fråga om, utan att man behöver gå till propositionen och taga reda på vad det gäller. Den omständigheten, att en riksdagsman kan vara skyldig att göra detta, synes mig egentligen icke innebära något fog för jordbruksutskottet att uraktlåta den skyldighet, som jag tycker, att utskottet har, att bespara riksdagsmännen så mycket arbete som möjligt. Jag vågar därför rikta en vördsam hemställan till jordbruksutskottet, huruvida icke jordbruksutskottet skulle vilja underlätta riksdagsmännens försök att sätta sig in i de föreliggande frågorna genom att hädanefter litet tydligare angiva, vad det är som jordbruksutskottet vill, att riksdagen skall lämna sitt bifall till.

Jag skulle också vilja i detta sammanhang hemställa, huruvida icke jordbruksutskottet skulle finna det vara lämpligt att med hänsyn till sina klämmar göra en liten ändring i sådana fall, då det är fråga om beslut, som kunna bliva föremål för gemensam votering. I detta fall torde visserligen ej bliva fråga om någon gemensam votering, men som samma slags kläm använts även i fall, som kunnat och även blivit föremål för sådan votering, torde likväl det befogade i önskan om en ändrad uppställning av klämmarna tydligt framstå. Det har nämligen visat sig litet svårt att uppsätta voteringspropositionen, så att den blivit fullt tydlig, då bifall till en kläm av oförmäld beskaffenhet skall stå som den ena propositionen och avslag på samma kläm som den andra. Följden blir, att man för att giva besked om vad frågan egentligen gäller får förse voteringspropositionen med en asterisk och en not i kanten, där man talar om, vad det är man skall votera om i det ena eller andra fallet. Jag tror, att det vore ganska lämpligt, om man visste det redan från början utan några sådana där särskilda anmärkningar.

Jag hoppas, att icke ett påpekande av denna beskaffenhet, som uteslutande har till syfte att underlätta riksdagens arbete på det ena och andra området, skall på något sätt tagas illa upp. Det innehåller endast en vördsam anhållan om att jordbruksutskottet, som ju är utmärkt för sitt nit i övrigt i alla avseenden, även ville i detta avseende göra det så bekvämt som möjligt för riksdagen att gå med på dess förslag.

Herr Ericsson, Aaby: Herr greve och talman! Statsutskottets högt ärade ordförande har med den honom egna skarpblicken observerat, att jordbruksutskottet, såsom han anser, här fattat sig väl kort. Han önskar, att vi skola vara litet utförligare. Vi hade tänkt, just detsamma som han ville, nämligen att bespara riksdagsmännen tid, därigenom att de skulle behöva läsa så litet som möjligt, och att de sålunda skulle hinna med så mycket som möjligt. Det har kanske varit en alltför djärv förhoppning, att de skulle ägna även den kungliga propositionen den uppmärksamhet, som skulle göra, att de visste vad det var fråga om, då ärendet förekomme i riksdagen. Det kan hända, att

*Ändringar i
staten för ve-
terinärinrätt-
ningen i
Skara.
(Forts.)*

Ändringar i
staten för ve-
terinärinrätt-
ningen i
Skara.
(Forts.)

jordbruksutskottet misstagit sig, men sådant har emellertid dess syfte varit. Jag skall emellertid be att få upplysa dem av herrarna, som möjligen kunna falla under den kategori, som statsutskottets ordförande här tänkt sig, om vad det gäller, och det är icke så förfärligt stora saker. Det föreslås, att — det är fråga om veterinärinrättningen i Skara, det ha herrarna sett — *dels* i stället för posten »betjäning 2,500 kronor» måtte införas en post »betjäning (hovslagare; fodermarsk, tillika förste stalldräng; andre stalldräng) högst 3,200 kronor»; *dels* statens slutsumma i följd härav måtte höjas från 11,600 kronor till 12,300 kronor; *dels* ock anmärkningen 4 under staten måtte erhålla följande lydelse: »Instruktionssmeden äger årligen, efter det räkenskaperna avslutats och av styrelsen godkänts, uppbära 10 procentens andel av den å rörelsen i smedjan under året uppkomna nettovinsten. Av återstoden av sagda nettovinst må användas erforderligt belopp för anställande av extra betjäning i smedjan.» Så nu ha de herrar, som möjligen icke läst propositionen, reda på vad det gäller.

Emellertid skall jag be att få tacka statsutskottets ordförande för att han fäst uppmärksamheten på saken, och jag bestrider, visst icke, att hans åsikt kan vara riktig, ehuru det kanske tillåtes mig att säga, att det förvånar mig, att anmärkningen kommer just från det hållet, ty statsutskottssvenskan brukar ju icke vara utmärkt för så mycken ordrikedom som fastmer innehåll, och det anser jag, att just sådant är det föreliggande tillstyrkandet till den kungliga propositionen. Men jordbruksutskottet skall, åtminstone försävt jag har något att säga där, med nöje taga anmärkningen ad notam.

Herr statsrådet friherre Beck-Friis: Jag ber att få förklara, varför denna proposition kommit till. Styrelsen för veterinärinrättningen i Skara begärde att få använda ett något större belopp, än som står i deras stat, för avlöning av vissa betjante och ansåg, att då de hade penningar att tillgå, den saken skulle kunna utan vidare bifallas. Jag hade däremot den uppfattningen, att då denna fråga år 1906 varit före i riksdagen och riksdagen antagit en stat för veterinärinrättningen i Skara, till vilken stat, som slutar å kronor 11,600, riksdagen visserligen icke beviljade mer än 4,000 kronor, så kan denna stat icke utan riksdagens hörande frångås. Veterinärinrättningen har andra medel, som flyta in till den och som den i övrigt får reda sig med. År 1906 begärdes vissa bestämda avlöningar, men riksdagen sade: det där bry vi oss icke om, utan vi sätta en post, »betjante 2,500 kronor». Jag anser, att på detta sätt riksdagen uttalat sig i denna fråga och denna avlöningsstat, och jag anser, att när riksdagen en gång gjort det, Kungl. Maj:t icke hade rätt medgiva ändring, även om veterinärinrättningens inkomster tillåte denna ökning av avlöningen till betjante med 700 kronor d. v. s. från kronor 2,500 till kronor 3,200.

Detta är anledningen till denna lilla proposition och häri torde herrarna ock se förklaringen till den i första påseende något egendomliga klämman och varför den ej upptager begäran om höjt anslag.

*Ändringar i
staten för ve-
terinärinrätt-
ningen i
Skora.
(Forts.)*

Herr Swartz: Herr talman! Jag ber endast att få anmärka, att mitt uttalande icke innebar den allra ringaste anmärkning mot Kungl. Maj:t och icke var någon anmärkning alls mot propositionens innehåll. Jag ansåg endast och allenast att utskottsutlåtandet bort vara avfattat på ett för riksdagsmännen mera tillfredsställande sätt. Jag vet icke, huruvida andra kammaren fått samma meddelande, som jordbruksutskottets vice ordförande nyss var vänlig och gav första kammaren, men även om så skett, anser jag, att det varit lämpligare, om riksdagen redan i utskottsutlåtandet fått del av innehållet i Kungl. Maj:ts proposition i stället för på det sätt första kammaren nu fått det.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 17 och 19 innevarande maj bordlagda utlåtande, nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kapitalökning för lånefonden för torvindustriens understödjande.

*Ang. kapital-
ökning för
lånefonden för
torvindustriens
understödjande.*

I en till riksdagen den 7 april 1916 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 194, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

dels att såsom kapitalökning för lånefonden för torvindustriens understödjande för år 1917 anvisa ett belopp av 600,000 kronor, att utgå av lånemedel, ävensom medgiva, att Kungl. Maj:t finge i mån av behov låta av tillgängliga medel utanordna beloppet redan innevarande år;

dels ock, vid bifall härtill, med 600,000 kronor höja de lånemedel för produktiva ändamål, som upptoges bland inkomsterna i 1917 års riksstat.

Då utskottet icke funnit skäl till erinran mot ifrågavarande framställning, hade utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Herr Ericsson, Aaby: Herr greve och talman! Jag skall be att få yrka, att klämman måtte få följande ändrade och något utförligare lydelse:

»att riksdagen må såsom kapitalökning för lånefonden för torvindustriens understödjande för år 1917 anvisa ett belopp av 600,000 kronor, ävensom medgiva, att Kungl. Maj:t må i mån

Ang. kapital-
ökning för
lånefonden för
torvindustriens
understö-
jande.
(Forts.)

av behov låta av tillgängliga medel utanordna beloppet redan innevarande år.

Beträffande sättet för anslagets täckande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva yttrande.»

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att beträffande förevarande utlåtande endast yrkats, av herr *Ericsson, Aaby*, att utskottets yttrande och hemställan skulle godkännas i följande ändrade avfattning: »Då utskottet icke funnit skäl till erinran mot ifrågavarande anslagsäskande, får utskottet hemställa, att riksdagen må såsom kapitalökning för lånefonden för torvindustriens understödjande för år 1917 anvisa ett belopp av 600,000 kronor, ävensom medgiva, att Kungl. Maj:t må i mån av behov låta av tillgängliga medel utanordna beloppet redan innevarande år.

Beträffande sättet för anslagets täckande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva yttrande.»

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på bifall till nysnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets den 17 och 19 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående eftergivande av en kronans fordran på grund av borgen för betalning av från kronoskog sålt virke m. m.;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbetalande av visst belopp såsom lösen för vissa äldre hamnbyggnader vid Kiviks hamn i Kristianstads län; och

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för undersökning av staten tillhöriga mossar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

På framställning av herr talmannen medgav kammaren, att behandlingen av jordbruksutskottets utlåtande nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en statens häst-avelsfond, finge anstå till ett kommande sammanträde.

Herr *Karlsson, K. G.*, väckte en motion, nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 238, med förslag till förordning om spirituosaaccis m. m.

Denna motion hänvisades till bevillningsutskottet.

Herr *Ekman, Carl Gustaf* avgav en motion, nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälligt lönetillägg åt viss personal av lägre grad vid statens järnvägar.

Denna motion hänvisades till statsutskottet.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i föreskrifterna om avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter m. m.;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till husmodersskolor m. m.;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av ny ämbetslokal för patent- och registreringsverket; samt

nr 113, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om anslag åt f. d. folkskolläraren K. J. Nilsson i Lyckeby;

bankoutskottets memorial och utlåtande:

nr 46, i anledning av kamrarnas återremiss av bankoutskottets utlåtande nr 32, i anledning av justitieombudsmannens framställning om fastställande av vissa avlöningsvillkor för justitieombudsmannen m. m.;

nr 47, i anledning av kamrarnas återremiss av bankoutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av militieombudsmannens framställning angående avlöning för tjänstemän och vaktbetjäning vid militieombudsmansexpeditionen m. m.;

nr 48, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om punkt 25:o av bankoutskottets utlåtande, nr 35, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 49, angående användande av riksbankens vinst för år 1915; och

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension;

lagutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 10 kap. 14 § samt 8 kap. 26 § strafflagen; och

nr 41, i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten, *dels ock* en i anledning därav väckt motion;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppåtande av änkesäte åt Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för anordnande av jägmästarbostäder;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av områden från kungsladugården Skälby i Kalmar län;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anställande under år 1916 av ökat antal extra skogsingenjörer och extra tillsyningsmän för tillsyn å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens läns kustland;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till kostnader för laga skifte i Killinge by i Norrbottens län; och

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den inom staden Marstrands hamnområde belägna Hedvigsholmen eller Kvarnholmen m. m.;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 18, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i grunderna för underbefälets vid armén befordran; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 16, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående frigivande av laxfisket i Mörrumsbukten; och

nr 17, dels i anledning av väckt motion om inskränkning av möjligheten för värnpliktige med flere att å utminuterings- eller utskänkningsställe inköpa brännvin, vin eller öl dels ock i anledning av andra kammarens beslut i frågan.

Justerades tio protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4,01 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
